

Treball de fi de grau

Títol

Autor De

~~XXXXXX~~ Tutor De

Grau

Data

Full Resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Autor/a:

Tutor/a:

Any:

Titulació:

Paraules clau (mínim 3)

Català:

Castellà:

Anglès:

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català:

Castellà:

Anglès

A black and white photograph of a man and two children sitting in a cave, looking up at a simple drawing of an airplane on the wall. The man is in the center, wearing a dark hat and a light-colored shirt. Two young girls are sitting on either side of him, also looking up. The cave walls are rough and textured. The drawing of the airplane is simple, with a cross-like shape for the wings and a vertical line for the tail.

FORÇADES A MARXAR

Mireia Soler i Ripoll i Mireia Toledo Manrubia
Tutor: Miguel Ángel Martín Pascual
Facultat de Ciències de la Comunicació
Universitat Autònoma de Barcelona
Periodisme, 2018

Font imatge de portada: Fons AG. Subsrerie Exposició Mèxic 3/3(8). CRAI Biblioteca del Pavelló de la República (Universitat de Barcelona)

Hi ha crims que no han d'oblidar-se, víctimes el patiment de les quals demanen menys revenja que narració. Només la voluntat de no oblidar pot fer que aquests crims no tornin mai més.

Paul Ricoeur, *Temps i narració*

Índex

Índex	2
Índex de figures	5
1. Sinopsi	6
2. Introducció	7
2.1. La importància de l'exili	7
2.2. Objectius	8
2.3. Un documental necessari	8
2.3.1. Per què un documental	8
2.3.2. Enfocament	9
2.3.3. Referents creatius	9
3. L'exili de la guerra civil espanyola	12
3.1. De Catalunya a França	12
3.2. La vida a l'exili	15
3.3. El món amb l'exili espanyol	18
3.4. La tornada de l'exili	19
3.5. L'impacte de la Segona Guerra Mundial en els exiliats espanyols	20
4. Pla de treball	22
4.1. Preproducció	22
4.1.1. Equip humà	22
4.1.2. Equip tècnic	22
4.1.3. Material d'arxiu	22
4.1.4. Protagonistes	25
4.1.4.1. Pilar Cabratosa	25
4.1.4.2. Ventureta Ballús i Vinyallonga	26
4.1.4.3. Roser Rosés	27
4.1.5. Entrevistes	28
4.1.6. Localització	28
4.1.7. Estructura del documental	28
4.1.8. Diagrama de Gantt	29
4.1.9. Tractament	30
4.2. Producció	34
4.2.1. Sessions de gravació	34
4.2.2. Entrevista a Pilar Cabratosa	34
4.2.3. Entrevista a Ventureta Ballús	35
4.3. Postproducció	36

4.3.1.	Programes d'edició	36
4.3.1.1.	Banda sonora	36
4.3.1.1.1.	Veü en off	36
4.3.1.1.2.	Música	36
4.3.1.1.3.	Efectes de so	36
4.4.	Grafisme	37
4.4.1.	Rètols	37
4.4.2.	Portada documental i del teaser	37
4.5.	Cartell	38
5.	Teaser	39
5.1.	Presentació	39
5.2.	Justificació de la seva realització	39
5.3.	Estructura del teaser	39
5.4.	Guió del teaser	40
6.	Pla financer	44
6.1.	Finançament	44
6.1.1.	Subvencions	44
6.1.2.	Crowdfunding	45
6.2.	Despeses	46
6.3.	Pressupost final	46
6.4.	Viabilitat del projecte	47
6.5.	Comercialització	47
7.	Conclusions	48
8.	Agraïments	49
9.	Referències	50
10.	Annexos	52
10.1.	Escaleta provisional del mes de febrer	52
10.2.	Escaleta provisional de finals d'abril	58
10.3.	Entrevista a Pilar Cabratosa	67
10.4.	Ventureta Ballús i Vinyallonga	69
10.5.	Escaleta provisional del teaser	71
10.6.	Escaleta definitiva del teaser	78
10.7.	Cessió dels drets d'imatge de la senyora Ventureta Ballús	84
10.8.	Cessió dels drets d'imatge de la senyora Pilar Cabratosa	85
10.9.	Cessió dels drets d'imatge del senyor Félix M. Fraile Schumacher,	86
10.10.	Cessió dels drets d'imatge de la senyora Ana de Diego	87

10.11.	Cessió dels drets d'imatge del Pau Soler, fill d'Ana de Diego	88
10.12.	Autorització per a la reproducció digital de la imatge de portada	89
10.13.	Pla financer	91
10.14.	Storyboard de la seqüència de la platja del teaser	94

Índex de figures

Il·lustració 1. Platja d'Argelers.....	12
Il·lustració 2. Camps de concentració i centres d'alberg a Catalunya Nord.	16
Il·lustració 3. Fotografia d'un nen i una nena a la falda de les seves mares en una parada del camí cap a l'exili.	23
Il·lustració 4. Nena exiliada amb la bandera de les Joventuts Socialistes Unificades de Barcelona.....	23
Il·lustració 5. Dues nenes i un nen exiliats asseguts al terra parlant davant d'una façana destrossada per bales i bombes.	24
Il·lustració 6. Imatge d'una fotografia on surt la Pilar Cabratosa amb el seu pare quan era petita.....	24
Il·lustració 7. Fotografia de la Pilar Cabratosa.....	25
Il·lustració 8. Fotografia de la Ventureta Ballús.	26
Il·lustració 9. Fotografia de Roser Rosés. En ella està firmant llibres el dia 23 d'abril de 2018, a la diada de Sant Jordi. Font: Imatge cedida per la Roser Rosés. Font: elaboració de les autores del projecte.	27
Il·lustració 10. Entrevista a la Pilar Cabratosa en el seu menjador.....	34
Il·lustració 11. Entrevista a la Ventureta en el seu menjador.....	35
Il·lustració 12. Ventureta Ballús durant l'entrevista a casa seva.	37
Il·lustració 13. Cartell del documental Forçades a marxar.....	38
Taula 1. Exiliats en camps de concentració	17

1. Sinopsi

Forçades a marxar s'endinsa en l'experiència de l'exili republicà des de la perspectiva de tres dones que el van viure en primera persona durant la seva infantesa. La Ventureta Ballús tenia sis mesos quan va deixar Montornès del Vallès per anar-se cap a França amb la seva família. Al mateix país es va refugiar la Pilar Cabratosa, que amb 6 anys i mig va haver de marxar de Torroella de Montgrí amb els seus pares. La tercera protagonista és la Roser Rosés, una nena de Rússia; amb 12 anys va emprendre camí cap a l'URSS i abans de poder tornar a Barcelona va haver de passar per Mèxic. En pocs anys, van viure la Guerra Civil Espanyola, la Segona Guerra Mundial en els països on es van instal·lar i dues d'elles també van patir la repressió franquista.

Les testimonis han tornat a Catalunya, cada una amb una edat diferent, i han hagut de readaptar-se al país que van deixar enrere. A *Forçades a marxar* expliquen la seva vivència des dels ulls dels infants que es van veure obligats a fugir de la guerra tot i no ser del tot —o gens— conscients del que estava passant a Espanya, afegint l'experiència i reflexions d'una persona gran.

2. Introducció

2.1. La importància de l'exili

Les conseqüències de la Guerra Civil espanyola són encara molt recents. Ens veiem amb el deure de fer memòria històrica per tal de recuperar testimonis del conflicte i de la postguerra perquè no caiguin en l'oblit. És un bon moment per escoltar els vençuts i fer el relat el més fidel possible donant a conèixer les dues cares de la moneda. Cada vegada queden menys persones que van viure aquesta etapa de la història, les quals són testimonis amb molta força, i encara som a temps de sentir les seves versions dels fets. A les escoles, els 40 anys de Francisco Franco no són més que dades; ara toca ficar nom i cara a aquests números.

El 2019 es compliran 80 anys de la fi de la Guerra Civil. La postguerra, però, va ser molt llarga; de fet, no fa gaires anys que alguns dels exiliats l'any 1939 encara estaven tornant a Espanya. No havia precedent modern de cap exili polític massiu que hagués durat tant com l'espanyol (Blanco Aguinaga, 1990). L'esperit de la dictadura segueix molt present amb tantes ferides obertes i fosses comunes tancades. Moltes coses continuen sense resoldre mentre associacions i moviments lluiten per fer memòria històrica, per identificar restes humanes i perquè l'Estat reconegui totes les conseqüències d'aquesta etapa del país.

Creiem que les noves generacions no som prou conscients del que van viure els nostres avis i besavis i del que va suposar per a ells. Escoltar-los pot ser una dosi de realitat i una manera d'entendre millor el present. Els fets els van afectar més del que aparentment sembla, ja que molts dels que encara viuen tenien entre 0 i 6 anys en aquell moment. La primera infància és l'etapa evolutiva més important dels éssers humans, ja que les experiències que els nens viuen en aquests anys són fonamentals pel seu desenvolupament posterior (Palacios & Castañeda, 2009).

A més, les històries de guerra femenines són sovint divagadores i complicades, incompletes i fracturades, i adquireixen el seu poder pertorbador. Si volem observar la guerra en tota la seva complexitat, llavors, la narrativa de conflictes de les dones, la qual lluita contra els límits dels models genèrics reconeguts, és el model de representació més experimentalment afectiu que ens permet accedir al fenomen de la guerra. (Herrmann, 2003) És curiós constatar com aquells llibres en els quals les dones apareixen amb una importància inusual o com a protagonistes dels fets històrics estan escrits per dones. (Alted Vigil, 1997). I en el tema dels documentals sembla que segueix la mateixa dinàmica.

2.2. Objectius

Aquest documental, titulat *Forçades a marxar* té dos objectius principals clars que són la raó de la seva producció. En primer lloc, volem recuperar la memòria històrica dels exiliats per la Guerra Civil espanyola, ara que encara som a temps, i, en segon lloc, col·laborar en donar a conèixer el que va succeir en aquesta etapa des de la visió dels que van haver de fugir de la repressió.

A més, volem saber si aquesta experiència ha condicionat la seva manera de ser actualment i les decisions que han pres al llarg de la seva vida. A part d'això, volem conèixer de primera mà com era un centre o camp de concentració a partir de les persones que han viscut en ells i com va ser la postguerra per un/a exiliat/da. Els centres que acollien exiliats, com els destinats a nens i nenes a Rússia, imposaven moltes restriccions i, amb el pas del temps, a poc a poc s'ha anat coneixent més el que succeïa dins gràcies als testimonis. De la mateixa manera, volem saber si totes aquestes vivències eren un tema tabú en les famílies o si, per contra, es parlava obertament.

Aquest documental està destinat a tota persona interessada en el tema, però, principalment, en persones espanyoles, ja que és part de la seva història. Tot i que el documental està en català, conté subtítols en castellà, cosa que facilita la seva comprensió fora de Catalunya. Gràcies a la claredat en l'explicació dels continguts i en el reforç visual de les paraules de les testimonis, no hi ha un rang d'edat marcat, tothom pot entendre el missatge perfectament. Per tant, *Forçades a marxar* és un documental que es pot visualitzar tant en instituts per complementar el temari que estudien com en cinemes a la fresca o festivals.

2.3. Un documental necessari

2.3.1. Per què un documental

Hem escollit aquest format perquè considerem que és una bona manera per fer arribar el missatge a l'espectador, ja que les imatges calen més en les persones i perduren més en la seva memòria. També, les peces audiovisuals actualment arriben a un públic més ampli que no pas els textos escrits. Amb el documental és fàcil il·lustrar el que es vol explicar gràcies a la imatge i als recursos cinematogràfics; afegir que tenen molta força pel que fa a transmissió del contingut i que ajuden a resumir millor els fets i anar al gra. A través de la metodologia escollida, es pot posar cara als testimonis, empatitzar amb ells i, fins i tot, sentir-se identificat/a.

El documental *Forçades a marxar* és, segons la classificació de Bill Nichols (Nichols, 1983), expositiu amb tocs de poètic. La veu en *off*, però, seguint el mateix criteri, està formada per

entrevistes (*the interview-oriented film*). Hem escollit aquest tipus perquè el veiem molt fidel al missatge que els testimonis expliquen, sense possibilitat de tergiversar les seves paraules i així transmetre de manera clara el contingut.

2.3.2. Enfocament

Aquest documental té un enfocament molt específic: volem mostrar com va ser l'exili de les nenes durant la Guerra Civil. Elles formaven part d'un col·lectiu que, juntament amb els nens, les dones i la gent gran, no eren obligats a lluitar. Varen sortir del país darrere dels seus pares i a la frontera seguien el camí amb la mare i, en alguns casos, l'àvia. La seva experiència va ser molt diferent de la dels homes exiliats. Per tal de tenir el seu testimoni, s'entrevistarà a algunes dones que van viure aquesta situació. A través del seu relat, construirem els passos que van donar: el trajecte cap a la frontera, el creuament d'aquesta, el centre d'albergs o camps de concentració, l'estada a França i la tornada a Espanya.

2.3.3. Referents creatius

Considerem que tant el material d'arxiu com les entrevistes a testimonis que hagin format part de la història que volem explicar són fonamentals. Així mateix, es tracta d'aspectes que la gran majoria de films incorporen; per això hem seleccionat diverses peces que, a causa de la manera que utilitzen per combinar aquests elements, ens han servit d'inspiració.

Shoah de Claude Lanzmann (Lanzmann, 1985) és sens dubte un dels nostres principals referents, ja que, tot i que el tema a tractar no és exactament el mateix, ambdós tracten la marxa forçada de la llar per motius violents i se situen en llocs que ja no existeixen –els camps d'extermini en el cas de *Shoah* i els de concentració en el de *Forçades a marxar*. *Shoah* és un viatge a través de les vivències dels personatges, però també cap als llocs on van succeir. El ritme lent i els plans seqüències són llargs i van acompanyats de grans silencis, de fet, no hi ha música, només una cançó diegètica que xiula un dels testimonis. Aquest és l'estil que li volem donar al nostre documental, però amb un ritme una mica més ràpid.

Pel que fa a les entrevistes, volem que la seva posada en escena transmeti intimitat i proximitat; per això, se situaran en les cases de les ex-exiliades i es caracteritzaran per ser plans curts pel que fa a l'enquadrament, com a la producció de TV3 *Exilis* (Meza Soto, 2017). A més, les entrevistes estaran fetes exclusivament a dones que de nenes van ser exiliades, una distinció que ens diferencia de tots els films esmentats, entre els quals cal afegir la sèrie-documental *Trinxeres* de TV3, on parlen amb persones que varen ser exiliades, específicament en el capítol que ens interessa, titulat *La retirada republicana: de Barcelona a Argelers* (Vila, 2017). En aquesta peça, els tres presentadors refan el camí que van realitzar

els republicans per fugir de la guerra i del franquisme. Aquest aspecte sí que interessa perquè, tot i que no farem exactament el mateix, nosaltres també visitarem alguns llocs on van estar les nostres protagonistes.

Un altre documental que s'assembla molt al que volem realitzar i que és l'altre principal referent que tenim és *Los niños de Rusia* (Vega de la Iglesia, 2001), ja que entrevista a nens i nenes bascs que van ser exiliats a Rússia –exceptuant una dona, que és com una tutora que van portar des d'Espanya –sobre la seva experiència. Les preguntes estan majoritàriament enfocades a la seva visió en aquell moment, el que sentien, pensaven i vivien. Nosaltres a *Forçades a marxar* ens volem centrar sobretot en el mateix. Un altre punt en comú entre els dos documentals és que l'estructura bàsica es basa en les entrevistes i en les imatges d'arxiu, tot vídeo en el cas de *Los niños de Rusia* excepte una fotografia. Alguna de la tipologia de vídeo que utilitzen, en concret la que no conté imatges bèl·liques, és en principi el que també busquem. A més, al final, i en menor mesura, hi ha imatges de recurs dels i les protagonistes i gravacions actuals de Rússia fonamentalment. En el nostre cas, també incorporarem aquesta tipologia d'imatges.

Seguint amb films similars a *Forçades a marxar*, el documental *Dones del 36* (Escuela de Cine de Barcelona (ESCAC), 1998), que es pot trobar publicat per Mercedes Fernández-Martorell a la plataforma Vimeo, segueix una línia molt semblant. Està dedicat íntegrament a dones, les entrevista assegudes amb plans diferents, entre els quals hi ha plans curts, i mostren material d'arxiu, tant vídeos com fotografies. La música que utilitza, que és en poques ocasions, és instrumental exceptuant els himnes i les cançons populars. Pel que fa als aspectes que els diferencien del nostre documental, cal esmentar que les dones eren ja adultes quan va esclatar la guerra i que les preguntes no solament giren al voltant de l'exili sinó també de la guerra i la postguerra.

El programa de documentals de TV3 *Sense Ficció* va emetre el 3 de febrer de 2017 una peça titulada *El món on volíem viure. Robert Capa, 15 de gener de 1939* (Querol i Ferré, 2017) sobre les imatges que un fotògraf hongarès va fer a Catalunya a les persones que s'estaven exiliant. Aquest tipus d'instantànies són les que nosaltres volem incloure en el documental. En elles es poden veure a persones amb paquets i maletes caminant o en un transport, com pot ser un carro, i fileres de gent a la carretera direcció França. També va fotografiar famílies senceres que marxaven, amb nens inclosos. Nosaltres accedirem a aquest tipus d'imatges a través de fonts d'arxius i de material familiar de les entrevistades. La música escollida en aquest documental també va per la línia que nosaltres busquem, tant l'estil com en les seqüències on estan.

Així doncs, el nostre documental tindrà tres tipus de recursos visuals: les entrevistes, les imatges d'arxiu i les dels llocs descrits per les testimonis en l'actualitat. No volem incloure, com sí es fa en el film *Camp d'Argelers* (Bofill, 2009), del programa *Cronos* de TV3, representacions per part d'actors i actrius dels fets que van ocórrer. Anirem i enregistrarem la platja d'Argelers tal com està en aquests moments amb l'únic suport de la veu de les protagonistes, la qual considerem que és prou potent per incitar a la imaginació. Amb aquests elements, es crea un ambient íntim que no volem trencar amb l'aparició de fragments teatralitzats.

3. L'exili de la guerra civil espanyola

3.1. De Catalunya a França

L'exili és un tipus de migració de caràcter forçós que es caracteritza en què una part dels habitants d'un país han d'abandonar-lo. En els casos més greus emigren per assegurar-se la supervivència, ja que el govern els persegueix per raons polítiques o religioses. En altres casos, emigren per ser contraris al sistema polític establert, oposat a la seva ideologia, i que restringeix o impedeix la llibertat d'expressió i actuació. L'exili acaba quan les lleis permeten que aquests emigrants tinguin llibertat per entrar i sortir del territori nacional sense cap tipus de limitació, o quan es donen per finalitzades les circumstàncies que els ha obligat a sortir del país.

Il·lustració 1. Platja d'Argelers, on va haver-hi un dels camps de concentració més importants per a republicans i republicanes d'Espanya que fugien de la Guerra. Una de les protagonistes del documental va estar en aquesta platja amb la seva família. Està situat a prop de la frontera francoespanyola. Font: elaboració de les autores del projecte.

Espanya, a causa de la Guerra Civil que va viure entre el 1936 i el 1939, va patir una allau d'exiliats i exiliades primer dins del mateix país i, més tard, cap a altres estats. L'ocupació de

Guipúscoa a finals de l'any 1936 ja havia llançat una xifra propera als 15.000-20.000 refugiats¹ que van buscar abric en França, més com desplaçats temporals que com exiliats definitius. Pel 1937, l'evacuació del territori republicà del nord al ja havia produït la sortida de mínim 160.000 refugiats més. (Moradiellos, 2015) Tot i que molts d'ells eren republicans, també varen marxar anarquistes i socialistes, ja que tota ideologia diferent de la franquista era perseguida. Catalunya va ser l'última part d'Espanya en ser conquerida pels colpistes, raó per la qual va donar refugi a persones de tot l'estat durant la Guerra Civil; a mesura que Espanya anava sent ocupada, el territori català anava incrementant el nombre de refugiats que acollia.

Durant els últims mesos de la guerra, els desplaçats i evacuats procedents d'altres terres de la Península, arribà a ser quasi un terç del cens català del 1936, 400.000 dels quals eren nens i nenes. En total, varen ser més de 700.000 persones, la major part provinent Extremadura i Castella la Nova² (339.000), seguit per Andalusia (153.000), Astúries i Santander (121.000), Euskadi (50.000) i Aragó (39.000). (Becerra & Hernández, 2011)

En començar el conflicte bèl·lic, molts adolescents es van exiliar perquè no volien combatre. Les seves famílies van enviar a aquests primers refugiats fora d'Espanya, normalment a casa per parents i amics que vivien per Europa i a Amèrica. No hi ha cap manera, però, de quantificar-los. (Becerra & Hernández, 2011) Van ésser la major part dones qui van acompanyar els nens i les nenes a les expedicions col·lectives que s'organitzaren al llarg de la guerra a diversos països europeus –Rússia, Suïssa, França i Anglaterra. Pels que es van quedar a Espanya, es van crear les colònies escolars, sobretot a Llevant i Catalunya, amb l'objectiu d'allunyar els i les menors dels escenaris bèl·lics. Les dones eren les que participaven en les feines d'evacuació i van desenvolupar una tasca positiva en aquests espais. (Alted Vigil, 1997)

El 15 de gener de 1939 Tarragona va caure sota el poder de les tropes franquistes. Aquest fet va provocar que immediatament una gran quantitat de persones decidissin abandonar el país. Sobretot dones, nens i nenes i persones grans van marxar direcció França amb pocs objectes personals amb ells. Les poblacions que més gent va veure passar van ser La Jonquera i Portbou, Puigcerdà, Camprodon i els passos de Beget, Albanyà, Maçanet de Cabrenys, Agullana, La Vajol, Cantallops, Espolla i Rabós (Marquès Sureda, 2013). Aquest

---

¹Segons la Convenció de l'Estatut de Refugiats (Convenció de Ginebra de 1951), refugiat és la persona "que, com a resultat d'esdeveniments succeïts abans de l'1 de gener de 1951 i a causa de fundats temors de ser perseguit per motius de raça, religió, nacionalitat, pertinença a determinat grup social o opinions polítiques, es troba fora del país de la seva nacionalitat.

²Castella la Nova va ésser una regió històrica que comprenia aproximadament les actuals províncies de Ciudad Real, Conca, Guadalajara, Madrid i Toledo.

camí el feien a peu, en carro o en els mitjans que es poguessin permetre. Al llarg del trajecte, els franquistes els van bombardejar diverses vegades, incloses les rutes que travessaven muntanyes.

Així i tot, l'Estat francès, governat per les dretes i sotmès a una forta crisi³, no va obrir la frontera fins al 28 de gener de 1939, 4 dies després de la caiguda de Barcelona. Des d'aquest dia fins que les tropes de l'exèrcit de Franco van controlar tots els passos fronterers dels Pirineus el 10 de febrer, es calcula que van travessar la frontera prop de **500.000 persones** (Marquès Sureda, 2013). Al final de la guerra civil el nombre d'expatriats espanyols havia superat àmpliament la xifra de mig milió de persones i hi ha estimacions que la situen en els 600.000 refugiats en conjunt, comptant i descomptant les aportacions posteriors. (Moradiellos, 2015)

Les autoritats –entre ells Lluís Companys—i els soldats republicans, que van ser desarmats a la frontera, van ser admesos a partir del 5 de febrer. L'èxode que va tenir lloc entre els mesos de gener i febrer de l'any 1939 es coneix amb el nom de **Retirada Republicana**, que va durar 42 dies (Solé, 2009). Aquesta va ser la quarta onada de refugiats i la més important. Es va produir després de la caiguda de Catalunya, a finals de gener 1939. A causa de la seva amplitud i de què va ser inesperada, es pot afirmar que es tractava de l'èxode més important produït fins aquell moment en una frontera francesa. (Dreyfus-Armand, 1999) ACNUR situa la xifra dels exiliats que van creuar la frontera l'hivern de 1939 en 465.000. Segons l'ONG, al març en quedaven 440.000, dels quals 170.000 eren dones, infants i ancians.

Les nenes i joves de l'època van viure la guerra d'una manera traumàtica, malgrat haver pogut sortir a l'exili amb la seva família; una cosa que no va ser possible per als 30.000 menors que es calcula que van ser evacuats d'Espanya entre 1937 i 1939. (Domínguez Prats, 2009) França va ser el país que més nens i nenes va acollir, amb 17.500, i Suïssa, Dinamarca i Holanda els que menys, que en sumen 1.000. Entre 1937 i 1939 es van desplaçar unes 30.000 nenes i nens a diversos països, sent França el que més en va acollir amb 17.500 i els que menys Suïssa, Dinamarca i Holanda que en sumen 1.000.

La majoria de dones i nens/es eren conduïts a camions o trens cap a diversos pobles de l'interior de França on eren allotjats en improvisats refugis. Una part varen acabar a camps de sorra. Moles dones, desesperades per les condicions que es trobaven, claudicaren davant les pressions que exercia el govern francès per a retornar a Espanya. En alguns casos les

---

³ Informació extreta de: <http://www.exiliadosrepublicanos.info/es/historia-exilio>

tornades van ser voluntàries, però en molts altres, dones i menors van ser portades sense el seu consentiment en trens a la frontera i allà van ser entregades a les autoritats espanyoles. (Alted Vigil, 1997)

Podem distingir dos grups de dones que van marxar a l'exili. En primer lloc, aquelles per a les quals la motivació política de l'exili ocupa un lloc secundari davant les circumstàncies que es deriven de la seva situació familiar o sentimental; van ser la majoria del col·lectiu femení a l'exili. Per últim, les dones que surten d'Espanya per conviccions i responsabilitats polítiques pròpies constitueixen un grup minoritari, però molt important a Mèxic. (Domínguez Prats, 2009)

Van ser elles qui van tractar de recompondre en llars modestes, llogades la majoria en pensions o en pisos compartits; el món que havien perdut. Elles van preservar la llengua, la cuina, els costums del seu país i al mateix temps, de forma natural i callada, van incorporar els hàbits del país d'acollida. Van ser la peça clau en el procés d'integració dels fills, alhora que feien més lleuger el sentiment permanent de provisionalitat. (Alted Vigil, 1997)

Els espanyols i les espanyoles refugiats/des a França tenien diferents portes de sortida per la frontera, com Cervera i El Portús. Aviat les autoritats franceses es van veure desbordades: milers de gent eren acumulades en extensions de terreny delimitades per filferros en condicions precàries que ells anomenaven camps d'acollida; allà van passar gana i les epidèmies s'estenien amb facilitat amb la qual cosa molts van morir.⁴ Les principals malalties van ser la disenteria, la tuberculosi, la pneumònia, la conjuntivitis, la sarna i tota mena de malalties mentals (Solé, 2009). Aquesta situació va portar a la mort a 15.000 persones en els primers mesos d'internament.

Malgrat això, cal remarcar que no només varen refugiar-se a França; moltes persones van anar cap a països sud-americans, com Mèxic, Perú i Argentina, a altres països europeus, com Suïssa i Gran Bretanya, a Algèria –territori en aquell moment francès del nord d'Àfrica– i a l'URSS. Alguns van marxar des d'Espanya, però molts van fer-ho des de França.

3.2. La vida a l'exili

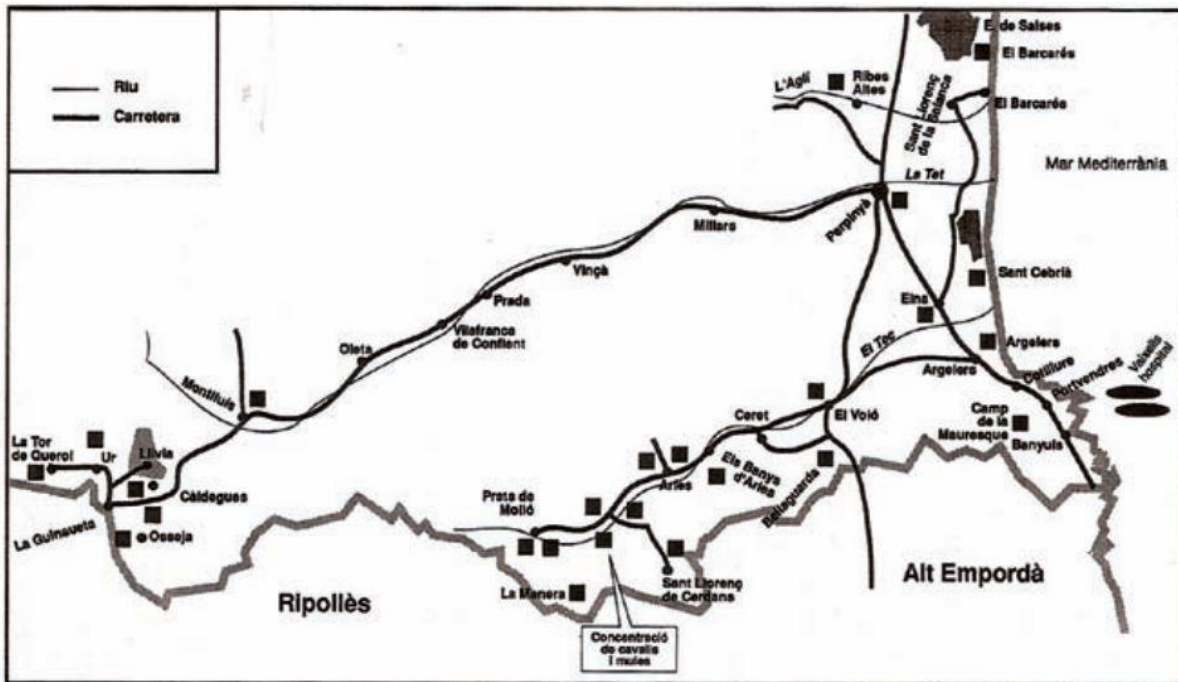
Un cop els exiliats travessaven la frontera franco-espanyola, eren distribuïts en diferents camps de concentració⁵ i algunes dones i els seus sills/es en centres. Els camps més

---

⁴ Ídem nota 3.

⁵La definició de camps de concentració inclou una forma de càstig o d'explotació de qui en ells estan reclosos. (No confondre amb camps d'extermini). La situació original dels exiliats espanyols internats

importants van ser Argelers, Sant Cebrià i el Barcarès (Marquès Sureda, 2013). El primer va ser inaugurat l'1 de febrer de 1939 i el segon, el dia 8. Aquests eren destinats als espanyols i espanyoles que entraven al país per El Portús i Cervera. Per a la resta, es van obrir els camps Arles-sur-Tech a Vallespir i el de Prats de Molló.⁶

Il·lustració 2. Camps de concentració i centres d'alberg a Catalunya Nord. Es tracta d'un mapa de la frontera entre Catalunya i França en el qual es poden veure els diversos camins que els exiliats i les exiliades varen fer per arribar als camps de concentració i als centres d'alberg, els quals estan marcats en la figura amb un quadrat negre. Els punts marquen les principals ciutats per les quals passaven al llarg del trajecte. Font: Mapa extret del llibre *Entre fil ferrades. Un aspecte de l'emigració republicana dels Països Catalans (1939-1945)*, de D. D. Esculies. (1933)

A més dels ja nomenats, més tard es van haver de crear altres camps per poder separar la població refugiada segons les seves característiques. Per exemple el camp d'Adge (Hérault) es va destinar especialment a exiliats catalans o un altre prop del poble de Couiza destinat a les dones i els infants.⁷

en els camps francesos s'acostava més a la d'un camp de concentració que a la d'un de refugiats, segons els posteriors criteris establerts per la Convenció de l'ONU sobre l'Estatut dels Refugiats de 1951. (Becerra & Hernández, 2011)

⁶ Ídem nota 3.

⁷ Ídem nota 3.

Segons dades elaborades per l'historiador Javier Rubio, trobades dins el document Rutes de l'exili republicà de 1939 i al llibre *1939: Derrota i exili* (Villarova i Font, 2000), l'evolució del nombre de refugiats en els principals camps de concentració fou la següent:

Camp de Concentració	A mitjans de febrer 1939	A mitjans de juny 1939	A mitjans de juliol 1939	Desembre 1939	Novembre 1940	Gener 1942
Argelers	100.000	5.000	-	14.000	3.024	-
S. Cebrià	80.000	16.000	5.016	16.000	-	-
Barcarès	-	55.000	36.129	-	-	134
Agde	-	25.000	16.701	800	-	-
Bram	-	13.332	s.d.	s.d.	-	-
Gurs	-	14.100	10.995	3.500	695	112
Vernet	-	14.640	8.624	s.d.	722	467
Setfons	-	15.600	6.677	s.d.	-	-
Diversos	95.000	4.260	1.194	s.d.	210	3.614
TOTAL	275.000	162.932	95.336	s.d.	4.651	4.327

Taula 1. Exiliats en camps de concentració. La taula mostra el flux de població que van patir set camps de concentració en sis moments entre 1939 i 1942. Aquestes xifres serveixen de referent a la resta de camps. Font: elaboració de les autores del projecte a partir de les dades de *1939: Derrota i exili, Barcelona*, de J. Villarova i Font (2002).

Agafant el camp d'Argelers com a exemple podem veure clarament el moviment migratori respecte a les guerres. El punt àlgid va ser el febrer de 1939, quan l'obriment de la frontera va permetre el pas als milers de republicans provinents de Catalunya. Aquestes persones van ser redistribuïdes a altres camps mentre aquests s'anaven conformant però la baixada d'interns es deu també a les morts tant dels que ja van arribar ferits com dels que van morir per altres factors. Les condicions al camp eren deplorables: no hi havia lloc per resguardar-se, el menjar i l'aigua potable eren béns escassos i les pallisses i les violacions estaven a l'ordre del dia. La mortalitat més alta residia en els nadons, durant els primers mesos 9 de

cada 10 morien i, tot i que a situació va millorar amb la maternitat suïssa a Elna, en van seguir morint. (Becerra & Hernández, 2011)

Però la gent, a poc a poc, va anar fent d'aquests indrets un petit poblat on fins i tot hi havia barberia, sastreria i un mercat. El camp es va tancar el juliol del mateix any i es va reobrir a l'octubre per acollir els refugiats de la Segona Guerra Mundial, entre els quals trobem refugiats que ja hi havien estat la vegada anterior. El setembre de 1941 el queda clausurat. Durant el dos anys que va existir, hi van arribar a passar més de 400.000 persones i en alguns moments va arribar a concentrar més de 60.000 persones. (Martí, 2017)

El camp de concentració més gran d'occident, però, no va ser Argelers, sinó el de Rivesaltes. La seva vida va oscil·lar entre el 1939 i el 2013, ja que era un centre d'acollida de refugiats. En les seves 600 hectàrees i 650 barracons, van arribar a passar uns 60.000 refugiats. El 1941 va acollir 6.475 interns, la meitat dels quals eren espanyols i un terç, jueus. Entre aquest any el 1942, van haver-hi 21.000 detencions en el camp i entre 8.000 i 10.000 deportacions d'espanyols a altres camps d'extermini, la majoria dels quals van anar a parar a Mauthausen. Actualment, l'espai del camp està ocupat per un memorial de 4.000 metres quadrats compost per una gran sala amb material d'arxiu com fotografies, vídeos i mapes, i un espai pedagògic per a les escoles. (Yárnoz, 2015)

3.3. El món amb l'exili espanyol

Tot i el dolor que va causar l'exili, es van crear institucions arreu del món amb la finalitat d'ajudar als exiliats espanyols que fugien de l'ocupació franquista, fos quina fos la seva ideologia. Concretament, la cooperació internacional es va centrar a millorar les condicions de vida dels refugiats en els camps de concentració de la metròpoli francesa i el Nord d'Àfrica, així com el propòsit de traslladar-los a Amèrica.⁸ A Espanya, la Presidència de la República va crear per decret el Comitè de Refugiats per organitzar l'evacuació dels civils. Pel que fa als infants, el Ministeri d'Instrucció Pública va crear la Delegació Central de Colònies per controlar des de la sortida d'aquests nens i nenes fins a la seva instal·lació tant en colònies com amb famílies en els llocs d'acollida i també del seu manteniment i educació.

El Govern de la República també va crear diversos organismes que administraven les ajudes econòmiques destinades als exiliats, com la SERE (Servei d'Emigració –o Evacuació- dels Republicans Espanyols) i la JARE (Junta d'Auxili als Republicans Espanyols). Els fons financers i econòmics provenien principalment del Govern de la República a França durant

---

⁸ Ídem nota 3.

els anys de guerra. Tots dos organismes van comptar amb l'ajuda desinteressada de centenars de comitès internacionals que van col·laborar en les evacuacions.⁹

A la resta del món van sorgir altres iniciatives que vetllaven pels infants exiliats com ara el Consell Nacional de la Infància Evacuada, el *Comité d'Accueil aux Enfants d'Espagne* o el *Comité International de Coördination et d'Information pour l'Aide à l'Espagne Républicaine* (CICIAER) a París; a la Unió Soviètica, a Moscou, es va crear la Casa dels Nens Espanyols i a Mèxic l'escola de Morelia.

Alhora, les forces franquistes van crear el 1937 la Delegació Extraordinària de Repatriació de Menors, una organització que depenia de la Delegació Nacional del Servei Exterior de la FET i de les JONS amb l'objectiu de localitzar els nens i nenes expatriades i procurat el seu retorn a Espanya. Es van expatriar 32.037 i van repatriar-se 20.266. Però no tots els països ho van posar fàcil perquè no tots reconeixien el govern de Franco com l'URSS i Mèxic. (Alted Vigil, 1996)

El 27 de febrer de 1939, França reconeix el govern de Franco, una decisió amb la qual els milers de refugiats que es trobaven en aquest país varen passar a ser persones sense papers. (Solé, 2009)

Un cop acabat el govern de Franco, la Creu Roja va iniciar la repatriació dels infants. Només en van tornar 20.000; dels restants, alguns es van reunir amb els seus pares en el país d'acollida i altres van ser apadrinats per famílies, ja que havien perdut la seva durant la guerra i ningú va sol·licitar la seva tornada.

3.4. La tornada de l'exili

La fi de la guerra no va suposar el final de l'exili. Durant els 40 anys següents, el govern franquista va aplicar mesures molt dures de repressió en diferents àmbits, com el lingüístic, l'educatiu i la censura. Tothom que no acatés les normes imposades, és a dir, que no compartís la ideologia del govern, sofria les conseqüències i això va fer que molts decidissin quedar-se a l'exili. Així i tot, segons l'historiador J. B. Vilar, l'any 1939 van tornar unes 268.000 persones entre excombatents i població civil sense implicació política, uns números que van anar en augment amb la Segona Guerra Mundial.¹⁰ Aquesta dada, però, no està molt clara i es reflecteix en la variació de la quantitat en diversos estudis ja realitzats.

---

⁹ Ídem nota 3.

¹⁰ Ídem nota 3.

Després del 1940, es calcula que encara quedaven 220.000 persones exiliades (Marquès Sureda, 2013). Algunes d'aquestes varen decidir quedar-se fins al final de la dictadura franquista, d'altres, han tornat quan ja estava consolidada la democràcia. La resta de refugiats han decidit instal·lar-se definitivament en el país d'acollida i refer la seva vida allà.

Es va forjar una doble referència cultural que va convertir, definitivament, la "primera generació" de refugiats en desarrelats en relació al seu país d'origen sense haver-se integrat completament en el país d'acollida. Alhora, les noves generacions, arribades joves a França o nascudes en territori francès, constituïen exemples innegables d'integració a la societat francesa. (Dreyfus-Armand, 1999)

3.5. L'impacte de la Segona Guerra Mundial en els exiliats espanyols

Durant l'exili espanyol, va esclatar la Segona Guerra Mundial. Aquest fet va afectar l'estada dels refugiats fins al punt que França va enfortir les seves condicions d'asil i, per poder-se quedar, es va crear un decret que obligava els homes estrangers sense nacionalitat que tenien entre 20 i 48 anys i eren beneficiaris d'asil a treballar, lluitar a favor dels francesos o a tornar cap a Espanya. Les opcions que se'ls ofería per poder prolongar el seu asil era estar contractats a títol individual per patrons agrícoles o industrials, apuntar-se a una Campanya de Treballadors Estrangers (CTE) —és a dir, unir-se a una línia defensiva a la guerra—, ingressar a la Legió Estrangera —suposava prestar servei durant cinc anys—, o oferir els serveis durant la guerra en els Regiments en Marxa de Voluntaris Estrangers (RMVE). Els nazis van aprofitar aquesta decisió francesa per arrestar un gran nombre d'espanyols i amb ells suplir la carència d'ocupació de mà d'obra que tenien i incorporar-los com a presoners de guerra a l'Organització Todt, que els va destinar a les obres del mur de l'Atlàntic o altres projectes. Aquesta acció es va fer amb el vistiplau del govern de Vichy. (Becerra & Hernández, 2011)

Tots els espanyols que van acabar en els camps de concentració nazis s'havien exiliat a França després de la victòria franquista del 1939. La majoria dels capturats van ser dels exiliats que varen veure's obligats a lluitar a les files de l'exèrcit francès; aquests van ser detinguts durant el combat el mes de juny del 1940 i enviats als camps des de l'agost fins a finals de l'any següent. Un percentatge més reduït provenien la Resistència¹¹, els quals varen ser portats a camps en el 1942, 1943 i 1944.

---

¹¹Resistència francesa és el conjunt de moviments i organismes francesos que resistien davant de l'ocupació nazi de França i del govern de Vichy, el qual col·laborava amb els interessos de Hitler durant la Segona Guerra Mundial.

Gràcies als registres, se sap que en els camps de concentració nazis van haver-hi 9.328 espanyols, dels quals van morir 5.185 i sobreviure 3.809. Encara romanen 334 d'ells desapareguts. Per tant, va haver-hi una taxa de mortalitat del 59%. Els camps que més presoners espanyols van rebre eren Mauthausen i els subcamps que depenien d'ell; aquí en van tancar 7.532, dels quals van morir 4.816, xifra que representa un 64%. (Hernández, 2015)

4. Pla de treball

4.1. Preproducció

4.1.1. Equip humà

Aquest documental tindrà dues directores, que som les dues persones que realitzem aquest projecte: Mireia Soler i Ripoll i Mireia Toledo Manrubia. Nosaltres hem dut a terme tota la part de preproducció. A partir d'ara, buscarem finançament per realitzar el documental de manera professional. La nostra intenció és treballar amb una productora per a poder continuar amb la direcció del documental, però amb el suport d'un equip especialitzat.

4.1.2. Equip tècnic

El documental el volem realitzar amb material tècnic professional. En cas de no poder aconseguir-lo, el gravarem amb dues càmeres, ambdues material propi. Per una part, està la Canon EOS 7D Mark II amb l'objectiu Canon 25-105mm F4 L i, per l'altra, la Panasonic HDC-HS9. Amb una d'elles es gravaran les entrevistes i amb l'altra, els plans de recurs. Tot el documental estarà fet en Full HD (1920x1080).

El so s'enregistrà amb diversos micròfons –també material propi— depenent de la situació i de necessitat. Un dels que s'utilitzarà serà el que incorporen les càmeres, un altre serà un micròfon de corbata lavalier Mini Omnidireccional Seacue per a telèfons mòbils per a les entrevistes i un micròfon de canyó.

En el cas del *teaser*, totes les seqüències s'han gravat amb aquest material especificat. La seva postproducció s'ha realitzat amb ordinadors Toshiba i el software Vegas Pro 15.0.0®.

4.1.3. Material d'arxiu

El documental *Forçades a marxar* constarà de les entrevistes, d'imatges pròpies i d'arxiu. Les últimes provenen de dues fonts diferents: per una part, estan les fotografies personals, facilitades per les pròpies entrevistades, i per l'altra, les que es conserven en el fons arxivístic del Pavelló de la República, propietat de la Universitat de Barcelona. A continuació, deixem un tast de tres instantànies que utilitzarem. Tots els permisos estan concedits. A més, volem explorar els recursos que hi ha en el NODO i a Laya Films.

Il·lustració 4. Nena exiliada amb la bandera de les Joventuts Socialistes Unificades de Barcelona.
Font: CRAI Biblioteca del Pavelló de la República (Universitat de Barcelona).

Il·lustració 3. Fotografia d'un nen i una nena a la falda de les seves mares en una parada del camí cap a l'exili. Font: CRAI Biblioteca del Pavelló de la República (Universitat de Barcelona).

Il·lustració 6. Imatge d'una fotografia on surt la Pilar Cabratosa amb el seu pare quan era petita. Font: arxiu familiar de la senyora Cabratosa.

Il·lustració 5. Dues nenes i un nen exiliats asseguts al terra parlant davant d'una façana destrossada per bales i bombes. Font: CRAI Biblioteca del Pavelló de la República (Universitat de Barcelona).

4.1.4. Protagonistes

4.1.4.1. Pilar Cabratosa

Neix el 17 de desembre de 1933. Des de ben petita és coneguda com a Pilarín. El 3 de febrer del 1939 surt amb la seva mare (infermera), el seu pare –va lluitar al bàndol republicà durant la guerra civil— i altres refugiats de l'estació de Port Bou en un tren cap a Bretagne. Un cop a Quiberon, s'allotgen a una casa particular, en concret a la de *madame* Camille. La Pilar i la seva mare segueixen el camí dels refugiats civils i ell acaba en camps de concentració francesos.

Il·lustració 7. Fotografia de la Pilar Cabratosa. En ella, se li està realitzant una entrevista pel projecte. En aquest moment, està parlant d'unes fotografies de la seva infància mentre les mostra asseguda a la taula del seu menjador, a Torroella de Montgrí. Font: elaboració de les autores del projecte.

El setembre del 39, un dia abans que esclatés la II Guerra Mundial, totes dues agafen un tren cap a Perpinyà. Allà es queden en una pensió per estar a prop del seu pare, el qual està al camp d'Argelers. Quan va sortir, tots tres es van retrobar a París, però temps més tard els alemanys es van emportar el pare a la presó de la Santé, on el van poder visitar dos cops. Fins a l'any 1943 van viure a l'Hotel Plaisance.

El 12 de febrer decideixen tornar a Espanya pensant que des d'aquí podrien reclamar més fàcilment el seu pare; primer a Girona i després ja a Torroella. Aquí es van assabentar que el seu pare va ser assassinat a Mauthausen. La Pilar Cabratosa ha escrit sobre la seva història, la qual es va publicar en el llibre de la Festa Major de Torroella de Montgrí, el seu poble, de

l'any 1996 i ha donat el seu testimoni a diferents projectes, com al documental *Pilarín, memòries d'un exili* (2009), de Jordi Bellapart.

4.1.4.2. **Ventureta Ballús i Vinyallonga**

La senyora Ballús va néixer el 14 d'agost de 1938 a Montornès del Vallès. En aquella època, el seu pare era tinent d'alcalde per Esquerra Republicana de Catalunya en aquest mateix poble i en veure que la guerra estava perduda, ell i la seva dona van decidir exiliar-se per poder oferir a la seva filla una educació en democràcia. El dia 6 de febrer del 1939, ells tres juntament amb l'oncle i l'àvia de la Ventureta es van unir amb l'exèrcit republicà que fugia cap a França; un o dos dies més tard, van travessar la frontera pel camí que uneix Camprodon i Argelers.

En terres franceses, la família es va separar i elles van ser portades al Camp d'Argelers i, uns mesos més tard, a la presó de Montagne. D'allà van passar a viure a una casa de Normandia, on la senyora Ballús va passar 50 anys. D'altra banda, el seu pare i el seu oncle van lluitar en l'exèrcit francès i van estar a punt d'entrar a Mauthausen. A més, el seu oncle va ser afusellat.

Il·lustració 8. Fotografia de la Ventureta Ballús. En ella, se li està realitzant una entrevista pel projecte. Ella està asseguda en una butaca en el seu menjador, a Montornès el Vallès. Font: elaboració de les autores del projecte.

Fa 15 anys, la Ventureta va decidir tornar a Montornès per cuidar de la seva mare, qui havia vingut anys enrere. Actualment, viu en un pis al costat de Ca l'Espasell, l'antiga masia dels

seus pares, i és presidenta de l'Associació 14 d'abril: Recuperem memòria per recuperar drets, del poble on resideix.

4.1.4.3. Roser Rosés

És una de les nenes de Rússia que va néixer a Barcelona, ciutat on viu actualment. Quan tenia 12 anys (1938), els seus pares la van enviar a la Unió Soviètica amb la seva tieta amb la intenció d'allunyar-la de la guerra. En principi, l'exili estava previst per un temps curt, ja que veien a prop el final del conflicte bèl·lic, però la victòria de Franco i la relació d'aquest amb l'URSS van impossibilitar la seva tornada. Així doncs, va passar set anys i mig de refugi en refugi coneguts amb el nom de Casa d'Epanyols, fins que, el 1946 el seu tiet la va reclamar des de Mèxic. Mesos després, ja el 1947, va aconseguir tornar a casa. Per tant, va viure la Guerra Civil, la Segona Guerra Mundial i la repressió franquista.

Fins fa escassos anys encara tenia por de parlar del que ha viscut. Un cop va fer el pas, no ha parat de transmetre la seva història a diferents llocs com ara als instituts. A més, ha escrit unes memòries en forma de llibre parlant sobre la seva experiència des del temps de la República fins a pràcticament l'actualitat, titulat *Trenes trencades*, publicat amb l'editorial Cal·lígraf l'any 2016.

Il·lustració 9. Fotografia de Roser Rosés. En ella està firmant llibres el dia 23 d'abril de 2018, a la diada de Sant Jordi. Font: Imatge cedida per la Roser Rosés. Font: elaboració de les autores del projecte.

4.1.5. Entrevistes

Les característiques de cada entrevista estan especificades als apartats [Localització](#) i [Sessions de gravació](#) d'aquest mateix document. Pel que fa a les preguntes, es poden consultar a l'[annex](#) 11.1. i 11.2. Hem volgut fer-ho d'aquesta manera perquè considerem que cada entrevista té les seves peculiaritats i era preferible tractar-les per separat. Així i tot, cal destacar que les tres estan fetes a interiors, ja que permeten fer entrevistes més íntimes. A més, s'ha de tenir en compte que es tracta de dones de més de 80 anys, fins i tot més de 90, per la qual cosa hem volgut realitzar les preguntes a les seves cases perquè se sentin més còmodes mentre comparteixen la seva història.

4.1.6. Localització

El documental es gravarà en diferents localitzacions. Cada entrevistada tindrà uns escenaris propis. La de la Ventura Ballús ha estat enregistrada a Montornès del Vallès, un poble a prop de Barcelona, concretament a casa seva. El gruix de l'entrevista està fet en el menjador, però també se la pot veure en diferents habitacions de la casa.

La Pilar Cabratosa ha estat entrevistada a casa seva, al poble gironí Torroella de Montgrí. La totalitat de les seves escenes tenen lloc al menjador de la llar. En les imatges es poden veure dos fons diferents: per una banda, la butaca on ha estat asseguda durant l'explicació del seu exili i, per una altra, la taula de la sala on ha mostrat les fotografies que posseeix de la seva infància, sobretot de l'etapa de la seva vida a França.

Tot això comentat ja ha estat gravat pel *teaser*. La pel·lícula també contindrà seqüències a llocs on les protagonistes varen estar, com els edificis on van viure a França i les escoles on van ser matriculades. També voldríem registrar altres espais que tenen relació amb l'exili, com els pobles per on van travessar la frontera i els mitjans de transport que van utilitzar per marxar (camió i tren dels anys trenta).

4.1.7. Estructura del documental

Forçades a marxar està dividit en tres actes. El primer és la sortida de Catalunya, que inclou les raons per les quals van marxar a l'exili i el camí que van realitzar; aquest bloc seria la introducció i presentació de les personatges. En segon lloc, passem a l'etapa de l'exili, on elles concreten les localitzacions on es van instal·lar, la relació amb el nou entorn, el dia a dia, l'escolarització i els sentiments que tenien, així com els fets que més les han marcat; aquest seria el nus del documental. L'últim acte se centra en la tornada a casa seva i l'impacte d'aquesta experiència en les seves vides a partir d'aquest retorn. El documental tindrà una durada d'uns 60 minuts.

4.1.8. Diagrama de Gantt

		Data inicial del planing: 22 de gener de 2018										Data final del planing: 31 de maig de 2018										Documental: Forçades a marxar				
Activitat	Durada	SETMANA																			MES					
		Gener		Febrer				Març				Abril				Maig				Juny	Juliol	Agost	Set.	Oct.		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19						
Definició del tema	2	█	█																							
Índex	1			█																						
Guió	9			█	█						█	█	█	█	█	█	█	█	█							
Redactar introducció	2			█	█																					
Documentació marc teòric	5				█	█	█									█	█									
Redactar marc teòric	2					█											█									
Preparar entrevistes	2			█	█												█									
Rodatge: entrevistes	6							█						█	█											
Guió <i>teaser</i>	4											█				█	█	█								
Recopilar imatges d'arxiu	10						█	█	█	█	█	█	█	█	█											
Tractament documental	5												█	█	█											
Rodatge: imatges pròpies	2															█	█									
Redactar pla de treball	8							█	█	█	█	█	█	█	█											
Redactar i fer el pla financer	12							█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█							
<i>Teaser</i> : edició i muntatge	8								█	█	█	█				█	█	█	█							
Redactar conclusió	2																█	█								
Cerca de finançament	9																			█	█	█				
Producció	8																					█	█			
Postproducció	5																							█		

- Rodatges
- Setmana per acabar allò que no haguem pogut finalitzar dins dels termins establerts
- Redacció de la part escrita del treball de fi de grau
- Feina de documentació
- Muntatge i edició
- Cerca d'imatges d'arxiu
- Cerca de finançament i productora

4.1.9. Tractament

Unes onades, sorra. Se sent com trenca l'aigua en arribar a la vora. Tot seguit, una panoràmica mostra la gespa que creix entre els grans de sorra i, finalment, un cartell que identifica la localització: la Platja d'Argelers. Un pla general mostra tota l'escena i al cel apareix el títol del documental: *Forçades a marxar*. La imatge d'una part de la platja va desenfocant i es creua amb una segona imatge de la mateixa localització, però de com era durant el final de la dècada dels 30 i a principis dels anys 40, moment que la platja va ser un camp de concentració. A la fotografia, que es va apropant amb un *zoom in* lleuger, es veuen espanyols i espanyoles tancats en una zona delimitada per filferro plena de barraques improvisades per a refugiar-se de les baixes temperatures i del vent de tramuntana.

Abans que desaparegui la instantània, es comença a sentir la veu de la Ventura Ballús, qui després mostrarà el seu rostre, acompanyada d'una música de violí melancòlica. Ella explica, asseguda al sofà de casa seva, les raons que van portar als seus pares a emprendre el camí de l'exili el febrer del 1939, quan ella només tenia 6 mesos. Seguidament, relata com va ser el trajecte cap a França mentre en pantalla es poden observar vuit segons de vídeos d'arxiu del NODO o de Laya Films de persones caminant cap a la frontera francoespanyola.

Apareix la Pilar Cabratosa. L'espectador comença a conèixer la seva història quan ella explica on se li obra el record: al tren direcció Bretagne. Tot seguit, parla de la seva mare, amb qui va compartir l'exili, i comenta l'absència del pare durant llargs períodes de temps, empresonat en diversos camps de concentració. En aquest moment, explica el detonant que va fer que els seus pares prenguessin la decisió i com va ésser el camí.

Un tren creua la pantalla a gran velocitat. De sobte, passem a estar dins del tren amb la Roser Rosés, qui mira per la finestra. Se la sent que comença a narrar la seva experiència des de l'inici: com la seva mare li feia entendre que la millor opció era que s'anés a Rússia fins que acabés la guerra, data que veien pròxima. Però no comptaven amb la repressió franquista. També comenta, ara asseguda a una butaca de casa seva, amb qui va anar i com va ser el viatge: primer es van apropar en tren fins a França i allà vaixell amb destinació l'URSS esperava a tots els nens i nenes que anys després serien coneguts com "els nens de Rússia". La seqüència finalitza amb la Roser baixant del tren ja al país francès. L'escena es dissol a negre lentament alhora que la música de violí que ha acompanyat totes les declaracions finalitza en aquest moment.

La veu que comença a parlar és la de la senyora Ballús mentre la tornem a veure asseguda a casa seva. Ella relata com va ser la separació entre els membres de la família al travessar

la frontera i com van ser aquells primers mesos internats al camp d'Argelers: misèria, fam i por. En un silenci només trencat pel so de les onades, passeja per aquella platja i, després d'uns segons, continua parlant del seu trasllat a la presó de Montagne. Per mostrar les conseqüències que li han quedat d'aquells anys de desnutrició, ara la veiem caminant a poc a poc per les diferents estances de casa seva amb el bastó i la faixa. Aquestes imatges també serveixen per a fer un paral·lelisme amb la descripció que escoltem del centre i la posterior casa on ella, la seva mare i la seva àvia es van allotjar.

Encara dins de l'actual casa de la Ventureta, comencem a sentir la veu de la Roser i, passats pocs segons, veiem la seva cara en un primeríssim primer pla. La senyora Rosés va indicant com va ser el procés de travessar les diverses fronteres fins a arribar a l'URSS i, un cop allà, com era la primera Casa d'Epanyols que la va acollir. Explica com la tractaven, la gana que va passar i com va ser l'adaptació per a una preadolescent, no només al nou país, sinó a una llengua totalment desconeguda. És en aquest moment quan recorda que va haver de vendre les trenes que li havien tallat en arribar a Rússia per poder comprar menjar. Aquesta anècdota és la que dóna nom a les seves memòries escrites en forma de llibre.

La senyora Cabratosa també va decidir escriure sobre la seva experiència, per això passem de veure imatges del llibre Trenes tallades a l'obra on es va recopilar la història de la Pilarín; després el seu rostre omple la pantalla. Amb els ulls vidriosos i una veu tendra fa memòria de com la seva mare treballava i venia les joies per poder viure en una residència i de com vivien totes dues l'absència del pare. Ella però, va tenir més de sort que les altres testimonis perquè l'acollien i ajudaven com als jueus del barri on vivia; d'aquesta manera, va poder viure d'una manera més còmoda. El relat va acompanyat de fotografies d'arxiu de la mateixa Pilarín en les que sempre surt ben vestida i pentinada, ja que a la seva mare li agradava molt tant arreglar-se com arreglar a la seva filla. La seqüència acaba amb un fos a negre.

Ara passem, de nou, a veure la Ventureta, qui també recorda les feines que havia de fer la seva mare, com cuinar i cosir, i ensenya a càmera alguns dels objectes que encara guarda. Continuant amb el paper de la mare, la Pilar Cabratosa explica com es guanyava la vida treballant d'infermera. De fet, gràcies a això, li va poder aconseguir una màscara antigàs per a poder anar a l'escola, requisit indispensable. A partir d'aquí, la senyora Cabratosa explica com va ser l'escolarització a França i les diferències i semblances que notava amb les altres noies, així com el tracte del centre educatiu cap a ella. En aquesta escena, la testimoni va passant per davant de l'antiga escola. Tornem a veure, seguidament, a la senyora Ballús, tot i que aquesta vegada parlant de la seva experiència al col·legi. Ella fa referència al fet que

durant la infància s'ha sentit molt discriminada, però reflexiona sobre el tema ja amb perspectiva.

La Roser Rosés s'uneix al relat donant a conèixer com eren les escoles per a espanyols i espanyoles a Rússia i la seva experiència com a alumna, així com les assignatures –en castellà— i l'adaptació al nou idioma: el rus. Cap al final de les seves declaracions, se la veu passejant per on estava la primera escola de l'URSS a la qual va anar i llocs on solia anar amb els seus companys i companyes. Passa també pel lloc on quasi la disparen en una tarda de la Segona Guerra Mundial. Cap al final del seu discurs, veiem el seu rostre en un primeríssim primer pla. La imatge es queda fixe i en silenci per centrar tota l'atenció en el rostre de la senyora Rosés. Ella mateixa però en primer pla parla dels moments de la seva estada a l'exili que més li han marcat.

També en un primeríssim primer pla veiem la cara de la Ventureta Ballús dient que el moment que més li ha marcat han estat les bombes. Igual que les imatges anteriors, la Pilar Cabratosa també afirma que les bombes han estat la pitjor experiència per a ella i continua explicant quin era el ritual que seguien a l'escola quan hi havia algun bombardeig. En els darrers segons del seu discurs ja la veiem baixant a càmera lenta unes escales d'un refugi francès, amb la màscara antigàs a la mà. S'escolten bombes explotar mentre la Pilarín passeja per l'estança i l'observa, també a càmera lenta. L'escena acaba amb un fos a negre.

La Ventureta mira la seva antiga masia a Montornès des del carrer; la veiem d'esquena i dempeus, aguantant-se amb el bastó. Un música instrumental comença a sonar progressivament, molt suau, i després també ho fa la veu de la senyora Ballús recordant els motius pels quals va tornar al seu poble natal mentre la veiem de cara en un pla mig. Primer va ser de visita i, quan el seu marit va morir, de manera definitiva per a cuidar de la seva mare. Asseguda al seu sofà, va parlar de com era la masia, com va ser ocupada pels feixistes i quin procés va haver de seguir per a recuperar-la, tot i que després la va tornar a perdre. Alhora, va passar les pàgines d'un àlbum que guarda amb fotografies del lloc. També s'aixeca i s'apropa a la finestra del seu pis actual, des d'on pot veure perfectament la masia abandonada.

La Pilar Cabratosa juga distreta amb els seus ocells. En el següent pla la veiem asseguda a la seva butaca rememorant els motius que van fer que la seva mare volgués tornar a Catalunya: treure al seu pare de la presó. Però no va ser possible. Explica com es va adaptar de nou a través d'una comparació amb el transplantament d'una planta un cop ja ha fet arrels; mentrestant, es va veient una persona, que no es pot identificar, trasplantant una planta.

També narra l'època de dol que va patir després de la mort del seu pare. Per il·lustrar el relat, ensenya a càmera imatges pròpies d'arxiu. Veu i imatges s'aturen alhora quan la Pilarín tanca l'àlbum de fotografies.

Ara en traslладem a casa de la senyora Rosés. Una panoràmica d'esquerra a dreta, de la paret a la seva cara acaba amb un primer pla del seu rostre. En un pla mig, explica el seu viatge de tornada a Catalunya, que va passar primer per Mèxic, on es va instal·lar amb un oncle seu fins que un any després ja va poder tornar a abraçar als seus pares al port de Barcelona. Asseguda a la butaca del seu menjador, comenta, després de veure les seves mans nervioses, com van ser els controls per poder arribar fins a la ciutat i com va ser el retrobament amb la seva família i la seva posterior relació. Durant molt de temps va ocultar les seves vivències perquè tenia por. Mentre ella ha anat explicant, s'han anat intercalant diversos plans d'ella com ara plans detalls de les seves mans i dels seus ulls per acabar, de nou, a la seva cara. Una música més alegre comença a sonar. Ella afirma que ara va per als instituts explicant la seva experiència.

Hi ha mercat a Montornès i la Ventureta s'atura per parlar amb la gent. El so ambient baixa de volum per sentir la veu de la senyora Ballús explicant les diferents activitats altruistes que ha anat fent al llarg de la seva vida, com fundar l'associació 14 d'abril, recuperem memòria per recuperar drets. Mentre camina, continua dient que no se sent ni de França ni de Catalunya i que l'experiència de l'exili li ha servit per poder analitzar més detingudament els fets que succeeixen al seu voltant, com la crisi d'immigració actual. En algun moment d'aquest discurs, la testimoni passa de ser al carrer a casa seva, asseguda a la seva butaca preferida i amb el seu gos al costat.

La Pilar Cabratosa berena galetes de xocolata belgues a la taula del menjador mentre passa les pàgines d'uns àlbums dels seus viatges als camps d'extermini nazi mentre explica les fotografies més rellevants personals.

En primer pla totes tres, una a una sintetitzen en una petita frase la seva experiència a l'exili. Primer la Roser amb Moscou de fons, la Ventureta a Normandia i la Pilar a París. La imatges es dissol a negre. Es comencen a veure els crèdits.

Aquí finalitzaria el documental. *Forçades a marxar* és un projecte viu i, per tant, no pot tenir guió. A l'[annex](#) 10.1 i 10.2 es poden trobar la primera escaleta provisional, feta el mes de febrer, i la segona, feta el mes d'abril.

4.2. Producció

4.2.1. Sessions de gravació

Hi ha dues entrevistes realitzades de cara al documental. Una és a la torroellenca Pilar Cabratosa i una altra a la montornesenca Ventureta Ballús.

4.2.2. Entrevista a Pilar Cabratosa

La senyora Cabratosa ens ha rebut al llarg de dues hores i mitja a casa seva la tarda del 21 d'abril de 2018 per parlar-nos de la seva experiència a l'exili. S'ha enregistrat la trobada amb dues càmeres, una d'elles hem fet primers plans majoritàriament, tots de cara a la senyora Pilar, mentre que amb l'altra hem gravat plans detalls i primeríssims primers plans en oblic.

Tot aquest temps ha estat asseguda al sofà, però més tard ens hem mogut fins a la taula del menjador perquè ens pogués mostrar les fotografies familiars que guarda de manera més còmoda; també ha servit per donar més dinamisme a la seqüència. Abans d'acabar, hem fet uns plans d'ella amb els seus periquitos, que els té sempre molt presents i volent per la casa lliurement. Hem cregut que la seva relació amb aquests animals retraten molt bé com és ella.

Cal afegir que hem tingut un problema tècnic sense importància. Ens ha fallat un micròfon ambient, però en estar tot en silenci i tenir un micròfon de corbata, no ha suposat un inconvenient.

Il·lustració 10. Entrevista a la Pilar Cabratosa en el seu menjador. 22 d'abril de 2018, Torroella de Montgrí. Font: elaboració de les autores del projecte.

4.2.3. Entrevista a Ventureta Ballús

Il·lustració 11. Entrevista a la Ventureta en el seu menjador. 5 de març de 2018, Montornès del Vallès. Font: elaboració de les autores del projecte.

Durant cinc hores, la senyora Ballús ens ha obert les portes de casa seva durant la tarda del 5 de març de 2018 per poder-nos explicar la seva història d'una manera propera i íntima. Estar on ella viu ens ha permès que l'entrevistada estigués còmoda i enregistrar elements importants dins la seva vida, com poden ser els mobles perquè aquests són molt importants per a ella. Principalment, hem gravat la Ventureta mentre ens contestava les preguntes que li anàvem fent. La major part dels plans són primers plans, però també hem fet plans mitjans i plans detalls de les mans, dels ulls i altres aspectes que ens han semblat remarcables, com els seus peus o les ulleres. Tot aquest temps, la senyora Ballús ha estat asseguda en un sofà al menjador; després de l'entrevista, ens ha ensenyat part de la casa i hem aprofitat per gravar-la caminant i fent coses quotidianes, per exemple parar taula. D'aquesta manera, hem enregistrat plans a diferents estances del pis.

Pel que fa a temes tècnics, teníem les dues càmeres especificades a l'equip tècnic preparades, però una d'elles ha fallat en l'últim moment, per tant, només hem pogut utilitzar la Canon EOS 7D Mark II. Respecte a la llum, quasi tota ha estat natural excepte una de les tres fonts lumíniques principals, la qual ha vingut d'un llum de paret de l'habitació.

4.3. Postproducció

4.3.1. Programes d'edició

De la mateixa manera que el seu *teaser*, tenim la intenció d'editar el documental *Forçades a marxar* amb el programa Sony Vegas Pro 15.0.0 ®. Aquest permet controlar diverses pistes d'àudio i de vídeo tant alhora com per separat; també té una gran quantitat d'opcions per a la seva edició per separat que ens ajuden a la correcció d'imperficcions. Es tracta d'un programa intuïtiu i professional que, amb els nostres coneixements previs, podem utilitzar sense problemes.

4.3.1.1. Banda sonora

4.3.1.1.1. Veu en off

Les entrevistes conformaran la veu en *off* del documental. Únicament se sentiran les respostes. Hem pres aquesta decisió perquè volem centrar-nos només en l'explicació que elles ens fan de les seves vivències, sense canviar cap paraula i amb l'emoció sincera i real que posen al relat del seu exili; considerem que l'aparició d'un narrador extern trenca amb l'atmosfera que creen les supervivents. Aquestes entrevistes, doncs, seran el fil conductor al llarg de tota la peça. Les veus de les dues dones s'aniran intercalant per tal de dividir el documental en blocs temàtics ordenats, alhora, cronològicament.

4.3.1.1.2. Música

Pel que fa a la música, no volem abusar d'ella. La seva utilització la veiem més aviat en moments clau, com ara amb algunes imatges d'arxiu i de localitzacions on van succeir els fets per així apel·lar els sentiments de l'espectador. La música serà lenta i només tindrà moments explosius d'acord amb la narració de les vivències. Les cançons escollides seran únicament bases instrumentals, exceptuant *Ànimes Navegables*, de Xavi Sarrià, que anirà al final del documental, concretament als crèdits. A més, hi haurà un joc constant entre la música i els silencis, predominant els últims.

4.3.1.1.3. Efectes de so

Forçades a marxar és un documental principalment expositiu, per tant, no està previst que tingui efectes. Però, volem que tingui un final emotiu i dramàtic i, per això, hem decidit incorporar batecs del cor humà amb l'objectiu d'intercalar la cara de les protagonistes amb la pantalla en negre. El significat d'aquest recurs és mostrar el pas del temps a través de la vida de les supervivents. Alhora, el final de la peça és un batec i la pantalla en negra, un paral·lelisme de la mort, d'aquesta generació. De totes maneres, amb la realització d'aquest documental el seu testimoni no desapareixerà; elles seguiran vives en la memòria històrica.

4.4. Grafisme

4.4.1. Rètols

Els rètols d'aquest documental volem que siguin senzills, ja que els protagonistes no són ells, sinó les exiliades. Per això, hem dissenyat el prototip que es pot veure en la següent imatge, format per un rectangle amb poca opacitat (10%), una línia i el nom de l'entrevistada. Hem escollit un color pròxim al blanc perquè en ser una tonalitat clara no carrega tant la imatge. La font triada és la Courier New en negreta per simular que el nom està escrit amb una màquina d'escriure i així aproximar-nos una mica més visualment a l'època de la qual ens parlen les protagonistes.

Il·lustració 12. Ventura Ballús durant l'entrevista a casa seva. En aquesta imatge es pot veure el prototip de rètol del documental *Forçades a marxar*. Font: elaboració de les autores del projecte.

4.4.2. Portada documental i del *teaser*

La portada del documental i la del *teaser* serà la mateixa. Es tracta d'un disseny senzill perquè volem donar tot el poder a les paraules, és a dir, al títol. En aquest sentit, el fons és completament negre i a la part inferior dreta de la pantalla en font Courier New en negreta de color blanc apareix *Forçades a marxar* lletra a lletra i amb l'efecte de so d'una màquina d'escriure, per simular el mètode d'escriure de l'època en què ens situem. D'aquesta manera, es crea un ambient íntim, com si el documental fos el diari que les protagonistes han anat creant amb les seves experiències.

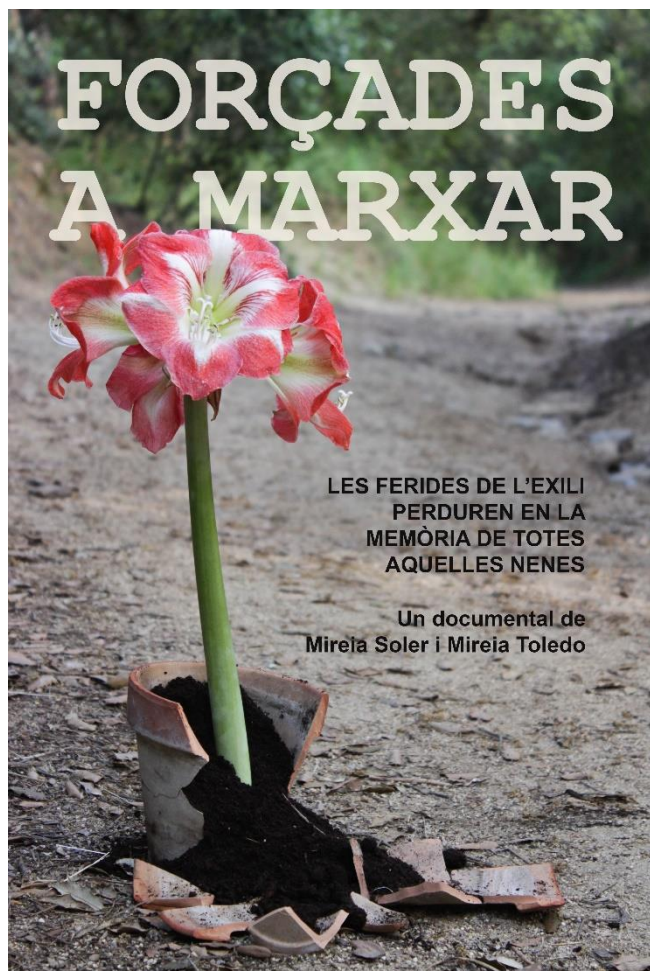
Tres segons després de poder llegir el títol íntegre a la pantalla, desapareix “Forçades a” per tal de remarcar i donar protagonisme al verb “marxar”, que és la part de la frase que més recorda a l'exili. Aquesta imatge s'aguantarà tres segons en pantalla

4.5. Cartell

El cartell de *Forçades a marxar* té dues finalitats. La primera d'elles és la cerca de finançament perquè considerem que facilita la promoció del documental. L'altra és donar al *film* una imatge oficial, no només de cara a les productores o les empreses que ens puguin finançar el projecte sinó també cap al públic.

Hem decidit que el cartell es basi en una metàfora que una de les protagonistes del documental, la Pilar Cabratosa, que compara el processos d'adaptació que comporta l'exili, especialment per un infant, amb la trasplantació d'una flor d'un lloc a l'altre mentre creix. Així doncs, el principal element de la imatge són unes Amarillis dins un test trencat del qual surt terra. La planta està situada en un camí enmig del bosc. L'estat del test simbolitza la ruptura de l'estabilitat d'una vida i la marca que deixa l'exili en la persona que el viu.

El títol, igual que el del *teaser* i els rètols, està escrit amb la font Courier New en negreta. D'aquesta manera, s'unifiquen els tres elements, a més d'ambientar les imatges en l'època de l'exili:1939.

Il·lustració 13. Cartell del documental *Forçades a marxar*. Ha estat elaborat per les directores del *film*.

5. Teaser

5.1. Presentació

El *teaser* de *Forçades a marxar* mostra quatre pinzellades de la vida de dues dones que, sent nenes, van haver d'exiliar-se a un altre país per la Guerra Civil Espanyola. A través dels seus testimonis i d'imatges de recurs i d'arxiu, ens fem una idea de la seva història marcada per la constant fugida i adaptació als diferents llocs i les conseqüències de tal experiència.

5.2. Justificació de la seva realització

Hem decidit elaborar un *teaser* amb diferents objectius. Per una part, aquesta peça ens servirà per obrir-nos les portes en una productora i així trobar el finançament necessari per dur a terme tot el documental i, posteriorment, comercialitzar-lo. Per una altra, és una forma de presentar la idea del nostre projecte de manera més clara.

A més, creiem que realitzar aquest documental seria una bona manera de commemorar el 80è aniversari de la fi de la Guerra Civil Espanyola aquest pròxim 2019. Per arribar a temps, necessitem començar ja a buscar finançament; per tant, era important tenir el *teaser* fet a aquestes a dates.

5.3. Estructura del *teaser*

El *teaser* de *Forçades a marxar* consta de sis parts i comença amb la presentació del tema, en aquest cas l'exili, a través de les paraules d'una de les testimonis, qui es dirigeix indirectament a l'espectador dient que no li desitja a ningú aquesta experiència.

Seguidament, es passa a contextualitzar la situació de l'exili de les dues en aquell moment nenes, parlant dels seus pares. Per una banda, la Ventureta Ballús explica la principal raó per la qual la seva família es va exiliar: el seu naixement en els anys de guerra i amb una dictadura imminent. D'una altra, la Pilar Cabratosa recorda l'absència del seu pare i com la seva mare enfrontava les situacions. Amb aquestes declaracions, l'espectador pot entendre millor les següents escenes del *teaser*.

El tercer apartat que es distingeix a l'estructura és el que se centra en les conseqüències físiques de l'exili en un nadó, focalitzant la història en el cas d'una de la senyora Ballús. Concretament, explica un exemple de mal nutrició en el camp d'Argelers, on va anar a parar quan va travessar la frontera francoespanyola.

El quart tema que es tracta és l'escolarització. La senyora Cabratosa explica part de la seva experiència al col·legi que ens serveix per il·lustrar l'època on ens situem, ja que no només van viure l'exili sinó que es van topar amb una altra guerra que també les va marcar. Ella, però, recorda amb estima la directora de l'escola, la qual la va ajudar molt.

El cinquè i penúltim apartat, el vídeo de presentació del documental acaba amb les conseqüències psicològiques d'ambdues protagonistes, tant de la seva estada fora d'Espanya com de la seva tornada. D'aquesta manera, es resumeixen grosso modo alguns dels temes que tocarà el documental Forçades a marxar amb els testimonis presentats aquí. Finalment, el teaser acaba amb el títol del documental i un fos a negre.

La primera escaleta i la definitiva es poden veure en els [annexos](#) 10.5 i 10.6 respectivament.

5.4. Guió del *teaser*

Negre. Apareix la Ventureta Ballús en primer pla asseguda a una butaca al menjador de casa seva i sentència: “ara, no desitjo a ningú haver de viure el que jo he viscut, eh. I també us he de dir que des que tota aquesta gent d'Iraq i Iran estan morint al Mediterrani em sento molt ofegada, molt, perquè ens estic reveient a nosaltres.”

Comença a sonar la cançó Progressive moments i van apareixent petits clips de vídeos d'arxiu de l'exili republicà que daten del 1939 en els que es pot observar gent de totes les edats caminant, carregant sacs, infants i fins i tot animals. Al cap de cinc segons d'haver començat aquestes imatges torna a sonar la veu de la senyora Ballús però no la veiem, només l'escoltem: “si jo no hagués nascut, els meus pares es quedaven, però al néixer jo no, no... per mi ells van voler que jo pogués viure en un país democràtic. La República... defensaven la República fins a la mort. Per la República es podia morir. Això era la mentalitat del meu per pare, de la meva mare i de la meva àvia.” S'acaba el darrer vídeo amb un fos a negre.

El primer que tornem a veure és la cara de la Pilar Cabratosa, també asseguda en una butaca a casa seva, en primer pla. La música segueix sonant de fons, a un volum molt fluix. Diu “Recordo que la mama plorava, que la companya d'aquella senyora que el seu marit eren amics amb el papi i estaven a punt de tenir una criatura que era la primera i la va tenir quan el seu marit era a la presó. Una sèrie de circumstàncies molt tràgiques”, pla detall de les seves mans i tornem al primer pla per veure el seu rostre mentre confessa: “no era conscient del que suposava l'exili. Només sabia que el papa no hi era i tenia la mama al meu costat.” La cançó s'acaba, però no comença una altra.

Les onades del mar comencen a sonar amb un *fade in* i de la casa de la senyora Ballús ens traslladem a una platja on, mentre escoltem com explica la seva mare li donava a menjar: “Doncs la mama, com que no tenia llet per donar-me, doncs la mama rentava bé un mocador amb l’aigua de mar, posava una crosta de pa, la sucava a l’aigua de mar i això és el que em donava de sopar. M’explicava que, molt còmic, a la que em donava això per sopar jo li escopia però després com que plorava perquè tenia gana, doncs al final m’ho sopava i després acabava per... és clar, el poc de pa que hi havia doncs em nodria.”.

Al llarg d’aquestes declaracions, no només es veu la cara de la senyora Ballús, sinó que es va alternant a aquestes imatges amb altres: veiem una platja buida que de cop passa a tenir molta gent. De nou, només s’observa els peus de les persones. Hi ha gent rentant-se la cara a l’aigua, amb els peus a dins del mar mentre mira a l’horitzó, altres estirats a la sorra, dones amb bebès. El centre de l’escena és una nena que camina cap a la platja i es renta la cara. Més en detall, veiem les seves mans agafant aigua i després la cara tapada mentre se la renta.

Seguidament, explica les conseqüències físiques de l’exili mirant a càmera. Les seves paraules són “ha sigut descalcificació, desmineralització. Quan jo ja tinc vuit anys ja comencen les visites mèdiques a l’escola. Heu de pensar que ja amb set i vuit anys, ja m’havien de fer injeccions al coxis del que jo patia, era inaguantable. Tota la vida ha sigut així.”

La cançó amb tons greus *Casual Desire* comença a sonar i als segons també ho fa la veu de la Pilar Cabratosa. “Per poder anar jo al col·legi necessitava la màscara antigàs, sense màscara antigàs no et permetien anar a l’escola.”. Amb un nou pla detall es passa a veure com la senyora Cabratosa explica que “quan hi havia un bombardeig ens feien anar cap als refugis, posar-nos la màscara fins que passava el bombardeig”. Després de veure a la Pilar, passem a la Ventureta, que també afirma que “el que més m’ha marcat és la guerra amb les bombes que ens tiraven”. La música deixa de sonar.

La següent imatge que es veu està desenfocada i sentim la respiració d’una nena hiperventilant i l’impacte d’una bomba de fons. Cada cop el vídeo es va enfocant més, la respiració para i es distingeix la mà d’una nena buscant alguna cosa a l’aire fins que troba una màscara, l’agafa. La càmera segueix els moviments de la mà, la qual es va apropant a la cara. La nena està en obliqua, la càmera es queda quieta mentre es fica la màscara i quan ja la té posada, fa una petita panoràmica. Torna la respiració i la imatge es fa borrosa de nou amb el soroll d’una altra bomba. Negre.

Llavors es veu la senyora Cabratosa dient: "Tot l'exili i tot això m'ha marcat ja tota la vida. En sentit que potser he sigut més forta per enfrontar altres coses que m'han vingut fortíssimes. Em va donar un esperit de lluita, de poder solucionar les coses quan se'm presentaven poder buscar solucions i no caure en la desesperació." Pla detall i a continuació un primer pla de la Pilar, on diu que l'exili es desesperant i anomena els sentiments que li provocava la situació: mancança, por i enyorança, molta enyorança de la meva terra.

Una dona i una nena caminen pel bosc agafades de la mà, l'infant porta a l'altra mà un peluix penjant. Seguidament, només veiem els peus caminant d'ambdues de perfil que entren i surten de pla. En el pla següent, la càmera passa a ser subjectiva en el paper de la nena mentre camina, en un moment el peluix entra en escena per un costat, torna a marxar i es fa un *travelling* que acaba amb la imatge desenfocada. Tota aquesta seqüència és a càmera lenta.

La veu de la Ventureta Ballús irromp: "Per més que l'exili és horrible perquè et separen de la teva família. No he conegut la meva família fins als meus vint anys. Penso que haver passat la guerra a França i haver viscut totes les vivències que he viscut a França entre gent que al final no tenien les mateixes arrels que les meves, però que ens van respectar molt i nosaltres els vam respectar molt...jo penso que a mi m'ha aportat un plus de comprendre moltes coses, m'ha aportat un plus que per a mi el racisme és una cosa que no té cabuda. Una quantitat de coses que, jo que m'he vist com a estrangera en un país estranger... moltes coses ja no les puc analitzar com una persona que no s'ha mogut d'aquí, d'aquest país.". Entre aquestes últimes paraules i "jo els anys d'infància m'he sentit molt discriminada perquè no era com les altres", es van veient imatges d'arxiu de l'exili.

Es torna a la pantalla totalment en negre mentre se sent a la Pilar dir que es va adaptar força bé a França, poder li va costar més en tornar, el canvi. De sobte apareixen les imatges d'una dona trasplantant una planta d'un test a un bosc, veiem un grup de margarides, totes de color groc menys una margarida del cabo que és violeta; aquesta és arrancada per unes mans que, en l'escena següent, la tornen a plantar però aquest cop en un camp de geranis blancs. Mentrestant, se sent el símil que fa la Pilar sobre la seva tornada de l'exili amb aquesta acció: Una planta que la trasplantessin en un altre lloc i llavors un cop en allà ja ha crescut una mica hagués de tornar i llavors li han de tornar a posar terra nova, li han de tornar a posar abono perquè torni a créixer i continuï creixent. Quan ja està en un bon lloc, li ha costat adaptar-se, la porten a un altre lloc i llavors allà li han de posar més terra, és el que et dic, abono, l'han de cuidar, l'han de mimar per continuar creixent i que visqui.

Per acabar el *teaser*, es veu en un fons negre el títol del documental en blanc: *Forçades a marxar*. Després d'això, desapareix el títol per complet i deixa la pantalla en negre.

6. Pla financer

6.1. Finançament

El finançament principal de *Forçades a marxar* provindrà dels mitjans coproductors que aconseguim conjuntament amb la productora amb qui treballem. En cas que aquesta quantitat econòmica no permeti cobrir totes les despeses, la resta de diners necessaris els aconseguirem mitjançant subvencions i/o un micromecenatge o *crowdfunding*.

6.1.1. Subvencions

Actualment, hi ha diverses subvencions que ofereixen diferents institucions que s'ajusten al nostre projecte. El problema principal que trobem a aquesta opció és que els terminis ja han vençut i s'haurien de demanar el 2019; això implica endarrerir la producció més mesos dels esperats.

- Instituto de la Cinematografía y de las Artes audiovisuales (ICAA)
  - Ajut general per a l'amortització de llargmetratges. Aquesta subvenció té l'objectiu d'amortitzar les despeses de producció de pel·lícules de llargmetratges.
  - Ajuts generals per a la producció de llargmetratges sobre projectes. Aquesta és una ajuda general per a la producció de llargmetratges sobre un projecte.
  - Ajuts selectius per a la producció de llargmetratges sobre projecte. Aquesta subvenció vol fomentar la producció cinematogràfica.
- Memorial democràtic. L'any passat van oferir tres tipus de subvencions, les quals totes ens poden ser útils:
  - A ens locals per a projectes que posen en valor i difonen el patrimoni memorial de Catalunya del període 1931-1980
  - A projectes de recuperació i foment de la memòria democràtica, i de promoció de la pau i dels drets humans per a l'any 2017
  - A projectes d'activitats commemoratives, de recerca i de difusió de la memòria democràtica
- Generalitat de Catalunya
  - Subvencions per a projectes de recuperació i foment de la memòria democràtica. Aquesta subvenció està destinada a donar suport a projectes realitzats majoritàriament a Catalunya, que ja s'hagin realitzat en el moment de la publicació de la convocatòria i destinats a la recuperació i el foment de la memòria democràtica, i la promoció de la pau i dels drets humans. En concret, té tres línies temàtiques d'actuació, la primera de la qual s'ajusta al nostre

projecte: Projectes de recuperació i difusió de la memòria democràtica: preferentment, projectes de recollida de testimonis de l'exili i la deportació republicans, i de la postguerra catalana, així com projectes de documentació i geolocalització de fosses comunes i llocs de repressió a la Guerra Civil.

- Institut Català de les Empreses Culturals (ICEC)
  - Ajuts al pla de distribució de llargmetratges cinematogràfics. Les aportacions reintegrables són uns ajuts econòmics en forma de "cofinançament" que permeten a l'empresa disposar de finançament a priori per a un projecte cultural. L'objecte és la concessió d'ajuts a plans de distribució de llargmetratges cinematogràfics per part d'empreses distribuïdores catalanes en el territori espanyol.
- Ministeri de Cultura i Esports d'Espanya.
  - Ajuts per a la participació de pel·lícules espanyoles en festivals. Aquesta tan sols ens serviria per poder participar en festivals amb el documental subvencionat *Forçades a marxar*.
  - Ajuts per a la distribució de pel·lícules de llargmetratge i conjunts de curtmetratges espanyols, comunitaris i iberoamericans. Fomentar la difusió de pel·lícules comunitàries i iberoamericanes en sales d'exhibició.
- MEDIA (ajuts europeus). Agència Executiva en l'àmbit Educatiu, Audiovisual i Cultural (EACEA per les seves sigles en anglès).
  - Suport al desenvolupament de contingut audiovisual. Subvenció destinada a documentals creatius (entrega única o en diversos capítols) amb una durada mínima de 50 minuts destinats principalment a la televisió.
- Ibermedia.
  - Ha obert una convocatòria de suport al desenvolupament de projectes de cine i de TV, així com a la coproducció de pel·lícules Iberoamericanes i Línia Oberta al Documental. El termini acaba el 23 d'abril.

6.1.2. Crowdfunding

En cas de no poder accedir a subvencions a causa dels terminis o, com s'ha esmentat, per falta de diners tot i tenir ajuts, estudiem l'opció d'impulsar un micromecenatge. Aquest tipus de finançament (de l'anglès *crowdfunding*) es basa en el fet que un emprenedor augmenta el seu finançament extern a partir d'un gran públic, en el qual cada persona proporciona una petita quantitat, en lloc d'aconseguir-lo a través de grups d'inversors sofisticats (Belleflamme, Lambert, & Schwienbacher, 2014).

Hem elaborat una llista de possibles plataformes dedicades a aquest tipus de finançament on el nostre projecte encaixaria amb les iniciatives que elles mateixes especifiquen que volen ajudar sigui en la seva presentació o a través d'una categoria específica per a projectes audiovisuals:

- Crowdcube - www.crowdcube.es
- Ulule - <https://es.ulule.com>
- Lánzanos - www.lanzanos.com
- Goteo - www.goteo.org
- Verkami - www.verkami.com
- Kickstarter - www.kickstarter.com
- Indiegogo - www.indiegogo.com

6.2. Despeses

A causa dels grans desplaçaments que comporta el documental, les despeses augmenten considerablement. A més, les de la realització del teaser també són una mica elevades, ja que cada personatge és d'un municipi diferent. Aquestes últimes ja estan gravades i tenim la intenció de recuperar les expenses invertides amb el finançament que preveiem rebre.

Som conscients que les despeses de *Forçades a marxar* són elevades, però considerem que cada una d'elles està justificada. Els viatges per a entrevistar són necessaris per a tenir la història i aquells desplaçaments a França i Rússia ajuden a visualitzar la localització de la qual parlen les ex-exiliades. A més, volem portar les protagonistes als pobles on van estar durant aquesta etapa de la seva vida i veure com reaccionen en tornar, així com tenir el seu testimoni allà.

6.3. Pressupost final

El pressupost final, que es pot trobar a l'[annex](#) 10.12, suma un total de 51.919,16 €. Els sous que s'han contemplat són mensuals i en euros. El valor unitari fa referència a la quantitat de mesos dedicats a cada feina per cada treballador. Pel que a l'apartat de música, només una cançó serà amb drets, que s'utilitzarà pels crèdits. Com el tràmit encara no l'hem realitzat, no sabem el cost final d'aquesta operació, raó per la qual en el pressupost final surt en blanc. Remarcar també que les assegurances i les altes a la Seguretat Social variaran en funció de la coproducció, per això tampoc consten els preus. Les despeses dels viatges a França i a Rússia són aproximats, desplaçaments que es farien al setembre i a l'agost d'enguany respectivament. Finalment, hem reservat 5.000 euros per a material d'arxiu tant pel que prové del NODO com de Laya Films.

6.4. Viabilitat del projecte

Un cop vist el pressupost final que el documental *Forçades a marxar* necessita per a realitzar-lo de la millor manera possible, considerem que l'única manera que sigui viable és aconseguint finançament de mitjans i subvencions. Sobretot els viatges i els sous sumen una quantitat de diners que hem de finançar. La nostra intenció des d'un principi ha estat buscar ajuda econòmica a mitjans i subvencions, per tant, seguint els nostres plans, sí que és viable la peça audiovisual en qüestió. Per a millorar la viabilitat, es podria abaratir les despeses del documental no fent els viatges a França i a Rússia, que reduiria 4.260€ del pressupost final, tot i que considerem que es perdria una part important del seu contingut i la seva força.

Donat el pressupost final, considerem que el perfil d'aquest projecte apunta a una coproducció amb un *broadcaster* o una productora especialitzada en documentals. A més, no descartem iniciar un *crowdfunding* per a complementar el finançament.

6.5. Comercialització

Un cop tinguem el documental produït, ens agradaria poder mostrar-lo en festivals nacionals com ara L'Alternativa Festival de cinema independent de Barcelona i el *Festival de Cine Iberoamericano de Huelva*, i internacionals com són el *Prix International du Documentaire et du Reportage* (PriMed-International) –Premi Internacional de pel·lícules documentals i reportatges mediterranis, en català— i l'*International Documentary Film Festival Amsterdam* (IDFA) –Festival Internacional de Cinema de Documentals d'Amsterdam, en català.

Però la nostra idea principal és poder distribuir-lo per cadenes de televisió, ja que considerem que és la manera d'arribar a més gent i, per tant, a un públic més ampli. Sota els nostres criteris, *Forçades a marxar* és una pel·lícula que, pel tema que tracta, no s'hauria de tancar a un *target* sinó tot el contrari, com més persones coneguin l'exili millor; aquí entra el paper de la televisió per la raó comentada. Els canals potencials són els catalans TV3, La Xarxa i 8TV i el balear IB3 per raons de llegua.

De tota manera, no descartem presentar el *film* a concursos, com per exemple el *Certamen de Cortos Soria*, exactament en la categoria de documentals el *concurso de cortometraje documental* del *Festival Internacional De Cine De Huesca*. Cada concurs té unes bases diferents i entre les coses que canvien està la durada de la peça presentada; per tant, depenent de la llargada final del nostre documental, *Forçades a marxar*, només podríem presentar-nos a certs concursos dels proposats.

7. Conclusions

El documental *Forçades a marxar* ha estat una aproximació al món professional d'aquest tipus de periodisme. Al llarg del procés hem après a preparar un projecte complet, a elaborar un *teaser* i sobretot a buscar finançament, que és la part més nova per a nosaltres. Com a documental, creiem que el projecte pot tenir futur, ja que tracta una temàtica que sempre resulta interessant i que col·labora en la memòria històrica. A més, hi ha un rellotge que compta les hores en contra de la societat perquè de testimonis d'exili cada vegada en queden menys.

Al llarg de la realització d'aquest projecte de documental, hem pogut comprovar com ha arribat a marcar l'exili republicà a les nenes que el van viure. Aquest és un fet històric que no es comprèn de la mateixa manera si simplement ho estudies o si a més una persona que ho ha patit en primera persona t'ho explica. *Forçades a marxar* és un documental per a tothom: pels més joves per a entendre millor què va suposar deixar-ho tot per a fugir a causa de la Guerra Civil Espanyola i la persecució que l'acompanyava; pels adults és una manera d'entendre millor la societat en la qual van créixer, ja que en la seva educació van patir les conseqüències dels records dels seus pares; i pels més grans, una forma de recordar el que van viure amb l'avantatge que el pas del temps ha ajudat al fet que ho vegin amb una mica més de fredor – però aquests fets mai s'obliden. Ens hem adonat d'aquest fet només parlant amb elles, veient els detalls que recorden –els centres on estaven, la relació amb la família, els estudis, el barri on vivien...— i les emocions que transmeten tant amb la seva veu com amb els seus ulls i gestos. Tot i que ha passat el temps, l'exili segueix a les seves memòries.

Tot i que és un tema del qual s'ha parlat, considerem que mai és suficient. Estem en un moment que encara és possible fer memòria històrica amb testimonis que ho van viure. Aprofitem l'ocasió, no la deixem passar. Volem que aquest documental es pugui realitzar i així contribuir en la construcció del passat d'Espanya. Per aconseguir-ho, hem de buscar finançament, ja que requereix un pressupost elevat. Així i tot, creiem que val la pena lluitar per ell.

Estem en una època on se li està donant veu a les dones després de segles silenciant-la. Amb *Forçades a marxar*, volem ficar el nostre granet de sorra amb el testimoni de dones que han patit una situació extraordinària, però que quan elles eren petites no ho era tant. Tot i que s'ha recollit el testimoni tant d'homes com de dones, considerem que falta paritat. Amb aquest documental, volem reduir la diferència una mica.

8. Agraïments

Aquest projecte ha pogut tirar endavant gràcies a molta gent. Per començar, gràcies als nostres pares i mares pel suport continu i pel material que ens han deixat. També a l'Àlex Valverde pels seus consells tècnics i pel micròfon de canyó que ens ha permès utilitzar a les gravacions.

A l'Anna Llopis i la Marta Llopis, dels Vivers Llopis, a l'Ona Grané, l'Anna de Diego, el Pau Soler, Félix M. Fraile Schumacher, la Paula Rosbach, el Xavier Soler, la Neus Ripoll, l'Ona Raduà i l'Araceli Manrubia per ajudar fent d'actors i actrius principalment al *teaser*. Al MUME i a totes aquelles persones que han estat la nostra porta a les entrevistes, així com a la Universitat de Barcelona, concretament al CRAI Pavelló de la República, pel material d'arxiu que ens han cedit per a l'elaboració d'aquest treball.

També volem anomenar a l'Empar Esparcia per traduir-nos la carta del francès al català que la directora de l'escola francesa de la Pilar Cabratosa (Pilarín) li va escriure abans que ella i la seva mare tornessin a Espanya. Gràcies, Empar, per la teva feia.

Volem donar les gràcies en especial al nostre tutor, el Miguel Ángel Martín, per dedicar-nos tantes hores i sempre animar-nos a anar més enllà i intentar convertir aquest projecte en un documental real i professional.

I sobretot a les protagonistes, la Ventureta Ballús i la Pilarín per dedicar-nos el seu temps i compartir la seva història amb nosaltres, i a la Roser Rosés, per a atendre'ns i accedir a explicar-nos la seva vivència en les properes setmanes.

9. Referències

- Alted Vigil, A. (1996). Las consecuencias de la Guerra Civil española en los niños de la República: De la dispersión al exilio. *Espacio, Tiempo y Forma. Serie V, Historia ...*, 207–228. Extret de <http://dialnet.unirioja.es/servlet/dcart?info=link&codigo=148078&orden=196692>
- Alted Vigil, A. (1997). El exilio republicano espanyol de 1939 desde la perspectiva de las mujeres. *Arenal. Revista de Historia de Las Mujeres*, 223–238. Extret de http://clio.rediris.es/exilio/mujerex/mujeres_exilio.htm
- Becerra, M., & Hernández, C. (2011). *Catalunya i l'Exili (1936-1975)*. Extret de http://diadeladiversitat.cat/wp-content/uploads/2014/10/ACNUR_Catalunya-i-l'exili.pdf
- Belleflamme, P., Lambert, T., & Schwiendbacher, A. (2014). Crowdfunding: Tapping the right crowd. *Journal of Business Venturing*, 29(5), 610–611.
- Blanco Aguinaga, C. (1990). Literatura del exilio español del 39: un problema de historia literaria. Colegio de México.
- Bofill, M. (2009). *Camp d'Argelers - capítol 1*. Cronos, Canal 33. Extret de <http://www.ccma.cat/tv3/alacarta/programa/Camp-dArgelers/video/1681659/>
- Domínguez Prats, P. (2009). *De ciudadanas a exiliadas. Un estudio sobre las republicanas españolas en México* (Ediciones).
- Dreyfus-Armand, G. (1999). *El exilio de los republicano españoles en Francia. De la guerra civil a la muerte de Franco* (Editorial).
- Escuela de Cine de Barcelona (ESCAC). (1998). *Dones del 36*. Espanya. Extret de <https://vimeo.com/59530995>
- Esculies, D. D. (1933). *Entre fil ferrades. Un aspecte de l'emigració republicana dels Països Catalans (1939-1945)*. Barcelona: La Magrana.
- Hernández, C. (2015). Los deportados españoles en Mauthausen y los datos que deberían estar en los libros de historia. *Eldiario.Es*. Extret de http://www.eldiario.es/el-holocausto-español/gusen-mauthausen-nazi-deportado-franco-suner-himmler-hitler_6_349325071.html
- Herrmann, G. (2003). Voices of the vanquished: Leftist women and the Spanish Civil War. *Journal of Spanish Cultural Studies*, 4.
- Lanzmann, C. (1985). *Shoah*. França. Extret de https://www.youtube.com/playlist?list=PLhbYKHqXcIV_zEpwlhIVA1ouYAi6fvMs3
- Marquès Sureda, S. (2013). *Les Rutes de l' Exili Republicà del 1939*. Girona.
- Martí, P. (2017). El primer dia de l'exili , el 5 de febrer de 1939. *Nació Digital*. Extret de <https://www.naciodigital.cat/noticia/124735/primer/dia/exili/febrer/1939>

- Meza Soto, D. (2017). *Exilis*. Espanya: TV3. Extret de
<http://www.ccma.cat/tv3/alcarta/programa/Exilis/video/4607991/>
- Moradiellos, E. (2015). El exilio republicano español de 1939: una ponderación historiográfica. *Revista de Estudios Extremeños*, 1991–2006.
- Nichols, B. (1983). The Voice of Documentary. *Film Quarterly*, 36(3), 17–30. Extret de
<https://doi.org/10.2307/3697347>
- Palacios, J., & Castañeda, E. (2009). *La primera infancia (0-6 años) y su futuro*. Madrid: Fundación Santillana. Extret de
<http://www.oei.es/metas2021/LAPRIMERAINFANCIA.pdf>
- Querol i Ferré, O. (2017). *El món on volíem viure. Robert Capa, 15 de gener de 1939*. Espanya: Sense Ficció, TV3. Extret de <http://www.ccma.cat/tv3/alcarta/programa/el-mon-on-vollem-viure-robert-capa-15-de-gener-de-1939/video/4854071/>
- Solé, F. (2009). *Camp d'Argelers*. Catalunya: Sense Ficció.
- Vega de la Iglesia, J. C. (2001). *Los niños de Rusia*. Espanya. Extret de
<https://www.youtube.com/watch?v=oLlde6xDTbl>
- Vila, E. (2017). *La retirada republicana: de Barcelona a Argelers*. Espanya: Trinxeres, TV3. Extret de <http://www.ccma.cat/tv3/alcarta/trinxeres/la-retirada-republicana-de-barcelona-a-argelers/video/5656795/>
- Villarova i Font, J. (2000). *1939: Derrota i exili, Barcelona*. Generalitat de Catalunya.
- Yárnoz, C. (2015). Francia asume su más oscura memoria en la historia del siglo XX. *El País*. Extret de
https://elpais.com/internacional/2015/10/15/actualidad/1444926569_136320.html

10. Annexos

10.1. Escaleta provisional del mes de febrer

Núm. pla	Pla	Localització	Descripció de l'escena	So	Durada
	PG fix	Platja Argelers	L'únic moviment que es veu és el de les onades.	Diegètic	4"
2	PG fix	Platja Argelers	Apareix el títol del documental sobre el cel de la imatge.	Diegètic	5"
3	"PG fix → fotografia d'arxiu	Platja Argelers	La imatge es va desenfocant mentre apareix una segona imatge de la mateixa localització però de com era durant els anys 40.	Falsegem les onades i després de tres segons comença a escoltar-se la veu de la Ventureta.	5"
4	PP (Pan. dreta) → fotos familiars d'arxiu	Casa Ventureta (Montornès del Vallès)	La Ventureta (V.) explica, asseguda al seu sofà, perquè es va exiliar.	Veu + ones que acaben desapareixent en un <i>fade out</i> . Comença una música instrumental amb connotacions melancòliques	5"
5	PM → vídeos d'arxiu	Casa Ventureta (Montornès del Vallès)	Ara la V. relata com va ser el camí cap a França mentre veiem vídeos d'arxiu de gent caminant cap a l'exili.	Música + Veu V.	
6	Vídeos d'arxiu	-	Vídeos d'arxiu. Quan la Dona 2 (D.) comença a parlar ho fa amb la seva fugida.	Música + Veu D.	

7	PP → PM →fotos familiars d'arxiu	Casa D.	D. segueix explicant el seu camí, perquè es va exiliar i amb qui.	Música i veu D. Que acaben amb l'última foto.	
Negre (2")					
8	Imatges d'arxiu	-	Veiem imatges d'arxiu del mar, de trens, de camins...	Música pausada. Als últims segons comencem a escoltar la veu de D.	
9	Diversos plans de D.	Casa D.	Explica el centre on va estar, quin era, com era i el tracte que van rebre.	Veu D.	
10	Imatges arxiu i/o originals	-	Fotografies de l'abans i l'ara del camp on va estar D.	Música 3 + veu D.	
11	Diversos plans de D.	Casa D.	D. fent coses a casa seva que es puguin relacionar amb el seu relat (fent-se el dinar, regant les plantes, etc)	Música 3 + veu D.	
12	Diversos plans de V.	Casa V.	Per comparar les històries veiem ara la V. Fent coses quotidianes mentre explica el seu camp.	Música 3 + veu V.	
13	Imatges arxiu i/o originals	-	Fotografies de l'abans i l'ara del camp on va estar V.	Música 3 + veu V. (fade out)	

14	PG	Un parc	D. passeja pel parc mentre els nens i les nenes juguen i escoltem la veu de la testimoni explicant com era la vida d'un nen en un camp.	Diegètic + veu D.	
15	PP D.	Parc	Veiem la seva cara mirant els nens.	So diegètic.	
16	Vídeos d'arxiu	-	Vídeos de la Guerra Civil mentre escoltem les testimonis parlant de com sabien, si era el cas, el que estava passant a Espanya.	Vídeos i als 3" comença la veu.	
Negre (2")					
17	Negre	-	Escoltem una frase d'una de les testimonis del temps que va passar al camp o al centre, o bé de la seva sortida.	Veu.	
18	PPP	Casa testimoni.	Volem captar la seva emoció ensenyant la seva cara i sense dir res.	-	5"
19	Imatges d'arxiu i/o originals	-	Imatges d'arxiu França actualment i acabem amb una de la frontera.	-	15-20"
20	PG	Casa testimoni.	Veiem la persona asseguda en una taula mirant fotografies.	Diegètic.	

21	PP	Casa testimoni.	Primers plans de les mans amb les fotografies i de la seva cara mentre explica a través d'aquestes la seva vida després del camp.	Veü.	
22	PG	Ca l'Espasell (Montornès del Vallès)	La V. mirant la seva antiga casa, com se sent i com ha estat la seva adaptació en les diferents etapes de la seva vida. Ella pot anar caminant o movent-se.	Veü.	
23	PM	Ca l'Espasell (Montornès del Vallès)	Ens centrem més en la seva expressió.	Diegètic.	5"
24	PP	Casa V.	Veiem un dossier que té amb fotografies de com era abans la masia mentre la sentim parlar.	Veü.	
25	Diversos plans D.	Casa D.	El veiem arreglant-se per sortir i com tanca la porta.	Diegètic.	15"
26	PG → PM	Exterior	D. relacionant-se amb algú, fent coses normals del seu dia a dia mentre la sentim parlar de com li ha condicionat ser una nena exiliada, del seu sentiment republicà i de què faria ara si tingués 20 anys.	Música 4 Veü i so ambient.	
27	Diversos plans V.	Casa V.	V. fent accions quotidianes mentre la sentim explicar de com li ha condicionat ser una nena exiliada, del seu sentiment republicà i de què faria ara si tingués 20 anys.	Música 4 Veü i so ambient.	
28	PG → PP	Plaça de la República (Montornès del Vallès)	La V. donant un discurs el 14 d'abril per ser la presidenta d'una associació republicana.	Música 4 Veü i so ambient.	

29	PP	Plaça de la República (Montornès del Vallès)	Cara V. en el discurs. → Negre de cop.	S'acaba la música quan ella aixeca la mirada.	
30	Imatge arxiu	-	Fotografia de V. quan era una nena al camp on va créixer.	Un batec.	3"
31	Negre			Un batec.	1"
32	Imatge original	-	Fotografia actual de V. a casa seva.	Un batec.	3"
33	Negre			Un batec.	1"
34	Imatge arxiu	-	Fotografia D. quan era una nena al camp on va créixer.	Un batec.	3"
35	Negre			Un batec.	1"
36	Imatge d'arxiu	-	Fotografia actual de D. a casa.	Un batec.	3"

37	Negre	Un batec.	3"
38	Crèdits		

*Els plans que no tenen una durada específica és perquè dependran dels relats dels testimonis.

10.2. Escaleta provisional de finals d'abril

Núm. pla	Pla	Localització	Descripció de l'escena	So
1	PG	Exterior/Platja Argelers	Sorra de la platja i la bora del mar	Se sent com trenca l'aigua en arribar a la vora. So diegètic.
2	Pan	Exterior/Platja Argelers	Es mostra la gespa que creix entre els grans de sorra	So diegètic.
3	PD	Exterior/Platja Argelers	Cartell que identifica la platja com a Platja d'Argelers	So diegètic.
4	PG	Exterior/Platja Argelers	Es mostra tota l'escena i al cel apareix el títol del documental: <i>Forçades a marxar</i> .	So diegètic.
5	PG?	Exterior/Platja Argelers	Part de la platja: mateix enquadrament que la imatge del següent pla	So diegètic.
6	Imatge d'arxiu	Exterior/Platja Argelers	La mateixa imatge del pla anterior, però mostra el camp de concentració que hi havia a finals dels anys 30 i principis dels 40 a la platja. Espanyols i espanyoles tancats en una zona delimitada per filferro plena de barraques improvisades.	So diegètic.
7	PP	Interior/Montornès del Vallès	Ventureta Ballús asseguda al seu sofà.	Música de violí. Explica les raons de l'exili el febrer del 1939 i relata com va ser el trajecte cap a França.

8	vídeos d'arxiu	-	Vídeos d'arxiu del NODO/ Laya Films de persones caminant cap a la frontera francoespanyola.	
9	PP	Interior/Torroella de Montgrí	Pilar Cabratosa asseguda al seu sofà	Música de violí .Explica on se li obra el record: al tren direcció Bretagne. Tot seguit, parla de la seva mare, amb qui va compartir l'exili, i comenta l'absència del pare
10	PD	Interior/Torroella de Montgrí	Mans de la Pilar Cabratosa	
11	PP	Interior/Torroella de Montgrí	Pilar Cabratosa asseguda al seu sofà	Música de violí .Explica el detonant que va fer que els seus pares prenguessin la decisió i com va ésser el camí
12	Recurs	Exterior/Estació de tren	Un tren creua la pantalla a gran velocitat	Música de violí .So del tren creuant
13	PP	Interior/Tren	Roser Rosés asseguda dins del tren	Música de violí .Narra la seva experiència des de l'inici: com la seva mare li feia entendre que la millor opció era que s'anés a Rússia fins que acabés la guerra
14	PG	Interior/Tren	Roser Rosés asseguda dins del tren	Música de violí .
15	PP	Interior/Barcelona	Roser Rosés asseguda a una butaca de casa	Música de violí .Comenta amb qui va anar i com va ser el viatge

16	PG	Interior/Tren França	Roser Rosés baixant del tren ja a França. L'escena es dissol a negre lentament.	Música de violí.
17	PP	Interior/Montornès del Vallès	Ventureta Ballús asseguda a una butaca de casa seva	Relata com va ser la separació entre els membres de la família al travessar la frontera i com van ser aquells primers mesos internats al camp d'Argelers. Al final es comença a escoltar les onades del mar
18	PG	Exterior/Platja d'Argelers	Ventureta Ballús passejant per la platja amb el bastó i la faixa	Onades del mar + continua parlant del seu trasllat a una presó.
19	PG	Interior/Montornès del Vallès	Ventureta Ballús passejant per casa seva amb el bastó i la faixa. S'entrellaça amb l'últim pla	Se sent com camina per casa seva. Explica com era el lloc on vivia
20	PPP	Interior/Barcelona	Roser Rosés asseguda a la seva butaca	Va indicant com va ser el procés de travessar les diverses fronteres fins a arribar a l'URSS i, un cop allà, com era la primera Casa d'Epanyols que la va acollir
21	PD	Interior/Barcelona	Ulls Roser Rosés	
22	PP	Interior/Barcelona	Roser Rosés asseguda a la seva butaca	Explica com la tractaven, la gana que va passar i com va ser l'adaptació per a una preadolescent, no només al

				nou país, sinó a una llengua totalment desconeguda
23	PPP	Interior/Barcelona	Roser Rosés asseguda a la seva butaca	Recorda que va haver de vendre les trenes que li havien tallat en arribar a Rússia per poder comprar menjar
24	PD	Recurs	Llibre de la Pilar Rosés " <i>Trenes tallades</i> "	
25	PD	Recurs	Llibre de la Festa Major de Torroella de Montgrí on es va publicar la història de la Pilar Cabratosa	
26	PP	Interior/Torroella de Montgrí	Pilar Cabaratosa asseguda a la seva butaca	Fa memòria de com la seva mare treballava i venia les joies per poder viure en una residència i de com vivien totes dues l'absència del pare.
27	Imatges d'arxiu	--	Pilarín ben vestida i pentinada quan era petita	
28	PP	Interior/Montornès del Vallès	Ventureta Ballús asseguda a la seva butaca	Recorda les feines que havia de fer la seva mare
29	PD	Interior/Montornès del Vallès	Ensenya a càmera alguns dels objectes que encara guarda	Parla dels objectes

30	PP	Interior/Torroella de Montgrí	Pilar Cabaratosa asseguda a la seva butaca	Explica com la seva mare es guanyava la vida treballant d'infermera
31	PP (CAM. 2)	Interior/Torroella de Montgrí	Pilar Cabaratosa asseguda a la seva butaca	Explica com va ser l'escolarització a França i les diferències i semblances que notava amb les altres noies, així com el tracte del centre educatiu cap a ella
32	PG	Exterior/França	Pilar Cabaratosa caminant davant de la seva antiga escola	
33	PP	Interior/Montornès del Vallès	Ventureta Ballús asseguda a la seva butaca	Parla de la seva experiència al col·legi, durant la infància s'ha sentit molt discriminada
34	PP	Interior/Barcelona	Roser Rosés asseguda a la seva butaca	Dóna a conèixer com eren les escoles per a espanyols i espanyoles a Rússia i la seva experiència com a alumna
35	PG	Exterior/Rússia	Roser Rosés davant de la seva primera escola a l'URSS	
36	PG	Exterior/Rússia	Roser Rosés a llocs o anava amb els seus companys i companyes	
37	PG	Exterior/Rússia	Roser Rosés passant pel lloc on quasi la desapareixen en una tarda de la Segona Guerra Mundial	

38	PPP	Interior/Barcelona	Roser Rosés asseguda a la seva butaca	
39	PP	Interior/Barcelona	Roser Rosés asseguda a la seva butaca. La imatge es queda fixe i en silenci per centrar tota l'atenció en el rostre de la senyora Rosés.	Parla dels moments de la seva estada a l'exili que més li han marcat.
40	PPP	Interior/Montornès del Vallès	Ventureta Ballús asseguda a la seva butaca	Parla dels moments de la seva estada a l'exili que més li han marcat: les bombes.
41	PP	Interior/Torroella de Montgrí		Parla dels moments de la seva estada a l'exili que més li han marcat: les bombes. Continua explicant quin era el ritual que seguien a l'escola quan hi havia algun bombardeig.
42	PG	Interior/França	Pilar Cabratosa baixant unes escales d'un refugi francès, amb la màscara antigàs a la mà. CÀMERA LENTA.	
43	PG	Interior/França	Pilar Cabratosa passejant per l'estança i observant la màscara antigàs que porta a la mà. CÀMERA LENTA. L'escena acaba amb un fos a negre.	S'escolten bombes explotar
44	PG	Exterior/Montornès del Vallès	La Ventureta mira la seva antiga masia a Montornès des del carrer; la veiem d'esquena i d'empeus, aguantant-se amb el bastó.	Música instrumental suau
45	PM	Exterior/Montornès del Vallès	La Ventureta mira la seva antiga masia a Montornès des del carrer	Música instrumental suau. Explica els motius pels quals va tornar al seu poble natal i la

46	PD	Interior/Montornès del Vallès	Ventureta Ballús passant les pàgines d'un àlbum que guarda amb fotografies de la masia.	recuperació i la posterior pèrdua de la masia.
47	PG	Interior/Montornès del Vallès	La senyora Ballús s'aixeca i s'apropa a la finestra del seu pis actual, des d'on pot veure perfectament la masia abandonada	Música instrumental suau
48	PG	Interior/Torroella de Montgrí	La Pilar Cabratosa juga distreta amb els seus ocells	Ella parlant amb els ocells i els últims piulant
49	PP	Interior/Torroella de Montgrí	Pilar Cabratosa asseguda a la seva butaca	Rememora els motius que van fer que la seva mare volgués tornar a Catalunya: treure al seu pare de la presó.
50	PG+PD	Exterior/bosc	Una persona que no es pot identificar trasplantant una planta	La senyora Cabratosa explica com es va adaptar de nou a través d'una comparació amb el trasplantament d'una planta un cop ja ha fet arrels
51	PD	Interior/Torroella de Montgrí	Pilar Cabratosa ensenyant imatges pròpies familiars d'arxiu. Veu i imatges s'aturen alhora quan la Pilarín tanca l'àlbum de fotografies.	Narra l'època de dol que va patir després de la mort del seu pare
52	Pan PP E → D	Interior/Barcelona	Roser Rosés asseguda a la seva butaca. Una panoràmica d'esquerra a dreta, de la paret a la seva cara acaba amb un primer pla del seu rostre	
53	PM	Interior/Barcelona	Roser Rosés asseguda a la seva butaca	Explica el seu viatge de tornada a Catalunya, que va passar primer per Mèxic, on es va instal·lar amb un oncle seu fins que un any després ja va

				poder tornar a abraçar als seus pares al port de Barcelona
54	PD	Interior/Barcelona	Mans de la Rosés Roser nervioses	
55	PP	Interior/Barcelona	Roser Rosés asseguda a la seva butaca + Plans detalls dels seus ulls i la seva cara + intercalar càmera2	Comenta com van ser els controls per poder arribar fins a la ciutat i com va ser el retrobament amb la seva família i la seva posterior relació
56	PP	Interior/Barcelona	Roser Rosés asseguda a la seva butaca. La seqüència acaba amb un fos a negre.	Música alegre. Afirmar que ara va per als instituts explicant la seva experiència.
57	PG	Exterior/Montornès del Vallès Mercat	La Ventureta s'atura per parlar amb la gent	El so ambient baixa de volum per sentir la veu de la senyora Ballús mentre conversa amb gent del poble on explica les diferents activitats altruistes que ha anat fent al llarg de la seva vida.
58	PG	Exterior/Montornès del Vallès Mercat	Ventureta Ballús caminant pel mercat.	Explica que no se sent ni de França ni de Catalunya i que l'experiència de l'exili li ha servit per poder analitzar més detingudament els fets que succeeixen al seu voltant, com la crisi d'immigració actual
59	PP	Interior/Montornès del Vallès	Ventureta asseguda a la seva butaca amb el seu gos al costat	

60	PG	Interior/Torroella de Montgrí	La Pilar Cabratosa berena galetes de xocolata belgues a la taula del menjador mentre passa les pàgines d'uns àlbums dels seus viatges als camps d'extermini nazi.	Va explicant les fotografies més rellevants i personals
61	PP	Exterior/Moscou	Roser Rosés en un lloc identificable de Moscou	Sintetitzo en una petita frase la seva experiència a l'exili
62	PP	Exterior/Normandia	Ventureta Ballús en un lloc identificable de Normandia	Sintetitzo en una petita frase la seva experiència a l'exili
63	PP	Exterior/París	Pilar Cabratosa en un lloc identificable de París. La imatge acaba amb un fos a negre.	Sintetitzo en una petita frase la seva experiència a l'exili
64	Crèdits			

Com no sabem exactament quant de temps duraran els plans, hem preferit no especificar el temps de cadascun aquesta vegada. Un cop es tingui tot gravat, es farà una nova escaleta amb aquesta dada inclosa.

10.3. Entrevista a Pilar Cabratosa

Sortida

- Amb quina edat va haver de sortir d'Espanya? Amb qui va marxar? En quin mes de l'any va marxar? Per on van sortir de Catalunya?
- Per què es van exiliar?
- Com va ser el camí cap a França? Com hi va anar?

Exili

- Un cop allà, que van fer?
- Els van separar als membres de la família? On va anar el pare?
- On es van instal·lar i en quin poble? Com la van aconseguir? Com era la casa físicament on estaven instal·lades?
- Quin era el seu dia a dia allà? Va ser escolaritzada?
- Què recorda d'aquella època?
- Les condicions de vida allà eren bones?
- Els va costar adaptar-se al nou país?
- Quina experiència li va marcar més d'allà?
- Com era el tracte dels adults cap als nens i nenes?
- Algú li explicava per què es van exiliar i el que estava succeint a Espanya?
- Quant de temps van estar a França?
- Com i quan van sortir de la casa? On van anar?
- Un cop a França, va ser escolaritzada? Quant de temps hi van estar?
- Com era el tracte dels francesos cap a vostè i els altres exiliats?
- Quin era el vostre dia a dia a França? De què vivien?
- Els va costar adaptar-se al nou país?
- Com va viure el fet d'estar separada del seu pare? Com era la vostra relació?
- Què va passar finalment amb el seu pare?
- Com va ser el dia a dia després d'aquest succés?
- Com era la relació amb la resta de la família que vivia a Catalunya?

Tornada de l'exili

- Quan i com va tornar a Catalunya? Quina edat tenia vostè?
- Què els va fer prendre aquesta decisió?
- Quan va créixer, la seva mare li va explicar fets d'aquesta etapa?
- Quin va ser el seu sentiment en tornar?
- Li va costar adaptar-se aquí?

Personal

- Com creus que aquesta experiència ha condicionat la persona que és vostè avui dia?
- Vostè és republicana? D'on li ve aquest sentiment? El que va succeir amb el seu pare com l'ha influenciat al llarg de la seva vida?
- Resumeixi la seva vivència a l'exili en una frase.
- Ha posat per escrit la seva experiència, per què?

10.4. Ventureta Ballús i Vinyallonga

Sortida

- Amb quina edat va haver de sortir d'Espanya? Amb qui va marxar?
- Per què es van exiliar?
- Com va ser el camí cap a França?

Exili

- Un cop allà, que van fer?
- On es van instal·lar i en quin poble? Els van separar als membres de la família? On va anar el pare?
- Com era el centre físicament on estaven instal·lades?
- Quin era el dia a dia allà?
- Pels nens, quines activitats feien?
- Què recorda d'aquella època?
- Les condicions de vida allà eren bones?
- Què li va marcar més allà?
- Com era el tracte dels adults cap als nens i nenes?
- Algú li explicava el que estava succeint fora del centre?
- Quant de temps van estar allà dins?
- Com i quan van sortir del centre? On van anar?
- Com era el tracte dels francesos cap a vostè i els altres exiliats?
- Quin era el vostre dia a dia a França? De què vivien?
- Els va costar adaptar-se al nou país?

Tornada de l'exili

- Quan i com va tornar a Catalunya?
- Què els va fer prendre aquesta decisió?
- Quan va créixer, els seus pares li van explicar fets d'aquesta etapa?
- Quin va ser el seu sentiment en tornar?
- Li va costar adaptar-se aquí?

Personal

- Com creus que aquesta experiència ha condicionat la persona que és vostè avui dia?
- Vostè és republicana. D'on li ve aquest sentiment?
- Quines són les seves aficions?
- D'on li venen aquestes aficions?

- Ca l'Espasell és molt significativa. Ens podria explicar la seva història?
- Considera que la pobresa que va viure a França els primers anys l'ha condicionat com a persona?
- Si avui dia fos jove, com viuria la joventut? Com creu que seria la seva vida?
- Resumeixi la seva vivència a l'exili en una frase.

10.5. Escaleta provisional del teaser

Núm. pla	Pla	Localització	Descripció de l'escena	So	Durada
1	-	-	Negre		
2	PP	Interior/Montornès	Ventureta Ballús	“Ara, no desitjo a ningú haver de viure el que jo he viscut, eh. I també us he de dir que des que tota aquesta gent d'Iraq i Iran estan morint al Mediterrani em sento molt ofegada, molt, perquè ens estic reveient a nosaltres.”	
3	-	-	Imatges d'arxiu	Música	5”
4	-	-	Imatges d'arxiu + Ventureta Ballús de fons	Música. “Si jo no hagués nascut, els meus pares es quedaven, però al néixer jo no, no... per mi ells van voler que jo pogués viure en un país democràtic. La República... defensaven la República fins a la mort. Per la República es podia morir. Això era la mentalitat del meu per pare, de la meva mare i de la meva àvia.”	
5			Negre		
6	PP	Interior/Torroella	Pilar Cabratosa	Música. “Recordo que la mama plorava, que la companya d'aquella senyora que el seu marit eren amics amb el papi i estaven a punt de tenir una criatura que era la primera i la va tenir quan el seu marit era a la presó. Una sèrie de circumstàncies molt tràgiques.”	

7	PD	Interior/Torroella	Mans Pilar Cabratosa		
8	PP	Interior/Torroella	Pilar Cabratosa	Música. "No era conscient del que suposava l'exili. Només sabia que el papa no hi era i tenia la mama al meu costat."	
9	PG	Exterior/Platja	Platja buida + Ventureta Ballús de fons	<p>"Doncs la mama, com que no tenia llet per donar-me, doncs la mama rentava bé un mocador amb l'aigua de mar, posava una crosta de pa, la sucava a l'aigua de mar i això és el que em donava de sopar. M'explicava que, molt còmic, a la que em donava això per sopar jo li escopia però després com que plorava perquè tenia gana, doncs al final m'ho sopava i després acabava per... és clar, el poc de pa que hi havia doncs em nodria."</p>	
10	GPG	Exterior/Platja	Platja plena + Ventureta Ballús de fons		
11	GPG	Exterior/Platja	Peus de persones a la platja + Ventureta Ballús de fons		
12	PG	Exterior/Platja	Gent rentant-se la cara a l'aigua + Ventureta Ballús de fons		
13	PG + Pan E→D	Exterior/Platja	Gent estirada a la sorra i dones amb bebès + Ventureta Ballús de fons		
14	PD	Exterior/Platja	Pa a l'aigua + Ventureta Ballús de fons		

15	PG	Exterior/Platja	Nena que camina cap a l'aigua+ Ventureta Ballús de fons		
16	PD	Exterior/Platja	Unes mans de nena agafen aigua del mar + Ventureta Ballús de fons		
17	PA	Exterior/Platja	La nena es renta la cara + Ventureta Ballús de fons		
18	PP	Interior/Montornès	Ventureta Ballús	"Ha sigut descalcificació, desmineralització. Quan jo ja tinc vuit anys, ja comencen les visites mèdiques a l'escola. Heu de pensar que ja amb set i vuit anys ja m'havien de fer injeccions al coxis de lo que jo patia, era inaguantable. Tota la vida ha sigut així."	
19	PD	Interior/Montornès	Ulls de la Ventureta Ballús		
20	PP	Interior/Torroella	Pilar Cabratosa	Música."La directora era una senyora que era molt progressista i es va donar compte de les circumstàncies. Doncs...i en els primers temps em deixava dinar en el menjador de l'escola."	
21	PP	Interior/Torroella	Pilar Cabratosa llegint un fragment d'una carta que li va escriure la directora abans de tornar a Espanya. SUBTÍTOLS.	Música. Pilar Cabratosa llegint la carta en francès. Subtítols en català.	00:01:13
22	PD	Interior/Torroella	Pilar Cabratosa	Música.	

23	PD	Interior/Torroella	Pilar Cabratosa	Música.	
24	PP	Interior/Torroella	Pilar Cabratosa	Música. "Per poder anar jo al col·legi necessitava la màscara antigàs, sense màscara antigàs no et permetien anar a l'escola."	00:00:08
25	PD	Interior/Torroella	Pilar Cabratosa	Música.	
26	PP	Interior/Torroella	Pilar Cabratosa	Música. "Quan hi havia un bombardeig ens feien anar cap als refugis, posar-nos la màscara fins que passava el bombardeig."	00:00:11
27	PP	Interior/Montornès	Ventureta Ballús	Música."El que més m'ha marcat és la guerra amb les bombes que ens tiraven"	00:00:05
28	PD <i>Travelling</i>	Interior	Desenfocada → enfocada. Mà buscant una màscara, la troba i l'agafa. La càmera segueix els moviments de la mà, la qual es va apropant a la cara.	Respiració d'una nena (hiperventila nerviosa) i l'impacte d'una bomba.	
29	PG	Interior	Nena asseguda a terra mentre es fica la màscara. Visió obliqua de tot el cos. La nena respira profundament.	Respiració de la nena més tranquil·la.	
30	PP + Pan E → D	Interior	Nena amb la màscara. La imatge es va tornant a desenfocar de nou.	Respiració i de nou el soroll bomba.	

31	-	-	Negre		
32	PP	Interior/Torroella	Pilar Cabratosa	“Tot l'exili i tot això m'ha marcat ja tota la vida. En sentit que potser he sigut més forta per enfrontar altres coses que m'han vingut fortíssimes. Em va donar un esperit de lluita, de poder solucionar les coses quan se'm presentaven poder buscar solucions i no caure en la desesperació.”	00:00:37
33	PD	Interior/Torroella	Pilar Cabratosa		
34	PP	Interior/Torroella	Pilar Cabratosa (dues càmeres diferents)	Diu que l'exili és desesperant i anomena els sentiments que li provocava la situació: mancaça, por i enyorança, molta enyorança de la meva terra.	
35	PG	Exterior/Bosc	Ventureta Ballús de fons + Una dona i una nena caminen pel bosc agafades de la mà, l'infant porta a l'altra mà un peluix penjant. CÀMERA LENTA	“Per més que l'exili és horrible perquè et separen de la teva família. No he conegut la meva família fins als meus vint anys. Penso que haver passat la guerra a França i haver viscut totes les vivències que he viscut a França entre gent que al final no tenien les mateixes arrels que les meves, però que ens van respectar molt i nosaltres els vam respectar molt...jo penso que a mi m'ha aportat un plus de comprendre moltes coses, m'ha aportat un plus que per mi el racisme és una cosa que no té cabuda. Una quantitat de coses que, jo que m'he vist com a estrangera en un país estranger... moltes coses ja no les puc analitzar com una persona que no s'ha mogut d'aquí, d'aquest país.”	00:01:11
36	PD	Exterior/Bosc	Ventureta Ballús de fons + Peus de perfil d'ambdues caminant que entren i surten de pla CÀMERA LENTA		
37	PG <i>Travelling</i>	Exterior/Bosc	Ventureta Ballús de fons + Càmera subjectiva en el paper de la nena mentre camina, en un moment el peluix entra en escena per		

			un costat, torna a marxar. Final: imatge desenfocada. CÀMERA LENTA		
38	-	-	Imatges d'arxiu + Ventureta Ballús de fons	"Jo els anys d'infància m'he sentit molt discriminada perquè no era com les altres"	00:00:08
39	-	-	Negre + Pilar Cabratosa de fons	Pilar dient que es va adaptar força bé a França, poder li va costar més al tornar, el canvi.	00:00:08
40	PG + Pan D → E	Exterior/Sitges	Margarides grogues i una margarida del cabo violeta + Pilar Cabratosa de fons	<p>“Una planta que la trasplantessin en un altre lloc i llavors un cop en allà ja ha crescut una mica hagués de tornar i llavors li han de tornar a posar terra nova, li han de tornar a posar abono perquè torni a créixer i continuï creixent. Quan ja està en un bon lloc, li ha costat adaptar-se, la porten a un altre lloc i llavors allà li han de posar més terra, és el que te dic, abono, l’han de cuidar, l’han de mimar per continuar creixent i que visqui.</p>	00:00:33
41	PD	Exterior/Sitges	Detall de la margarida del cabo violeta + Pilar Cabratosa de fons		
42	PD	Exterior/Sitges	Unes mans arranquen la margarida del cabo amb les arrels per a trasplantar-se + Pilar Cabratosa de fons		
43	PD + Pan A dalt → A baix	Exterior/Sitges	Arrels de la planta + Pilar Cabratosa de fons		
44	PM	Exterior/Sitges	Les mans transporten la planta cap a algun lloc + Pilar Cabratosa de fons		

45	PG + Pan D → E	Exterior/Sitges	Tot de geranis blancs i tros de sorra sense planta + Pilar Cabratosa de fons		
46	PD	Exterior/Sitges	Mans cavant un clot per a plantar la margarida del cabo + Pilar Cabratosa de fons		
47	PG	Exterior/Sitges	Mans introduint la planta i tapant el forat amb sorra + Pilar Cabratosa de fons		
48	PD	Exterior/Sitges	Un altre punt de vista de les mans acabant de plantar la flor + Pilar Cabratosa de fons		
49	PG	Exterior/Sitges	Totes les flors amb la margarida del cabo violeta plantada + Pilar Cabratosa de fons		
50	-	-	Negre. Apareix el títol del documental en blanc: Forçades a marxar.		
51	-	-	Desapareix el títol. La pantalla queda negra.		

10.6. Escaleta definitiva del *teaser*

Núm	Pla	Localització	Descripció de l'escena	So	Durada
1	-	-	Negre		0:00:01
2	PP	Interior/Montornès	Ventureta Ballús	"Ara, no desitjo a ningú haver de viure el que jo he viscut, eh.	0:00:04
3	-	-	Imatges d'arxiu	<i>Música Progressive Moments</i>	0:00:05
4	-	-	Imatges d'arxiu + Ventureta Ballús de fons	<i>Música Progressive Moments.</i> "Si jo no hagués nascut, els meus pares es quedaven, però en néixer jo no, no... per mi ells van voler que jo pogués viure en un país democràtic. Defensaven la República fins la mort. Per la República es podia morir. Això era la mentalitat del meu per pare, de la meva mare i de la meva àvia."	0:00:15
5			Negre	<i>Música Progressive Moments</i>	0:00:03
6	PP	Interior/Torroella	Pilar Cabratosa	<i>Música Progressive Moments.</i> "No era conscient del que suposava l'exili. Només sabia que el papa no hi era i tenia la mama al meu costat."	0:00:08
7	PG	Exterior/Platja	Platja buida + Ventureta Ballús de fons	<i>Música Progressive Moments.</i> La mama rentava bé un mocador amb l'aigua de mar, posava una crosta de pa, la sucava a l'aigua de mar i això és el que em donava de sopar. M'explicava que, molt còmic, a la que em donava això per sopar jo li escopia però després com que plorava perquè tenia gana, doncs al final m'ho sopava i després acabava per.. és clar, lo poc de pa que hi havia doncs em nodria.	0:00:30
8	GPG	Exterior/Platja	Platja plena + Ventureta Ballús de fons		
9	GPG	Exterior/Platja	Peus de persones a la platja + Ventureta Ballús de fons		

10	PG	Exterior/Platja	Gent rentant-se la cara a l'aigua + Ventureta Ballús de fons		
11	PG + Pan E→D	Exterior/Platja	Gent estirada a la sorra i dones amb bebès + Ventureta Ballús de fons		
12	PD	Exterior/Platja	Pa a l'aigua + Ventureta Ballús de fons		
13	PG	Exterior/Platja	Nena que camina cap a l'aigua+ Ventureta Ballús de fons		
14	PD	Exterior/Platja	Unes mans de nena agafen aigua del mar + Ventureta Ballús de fons		
15	PA	Exterior/Platja	La nena es renta la cara + Ventureta Ballús de fons		
16	pp	Interior/Montornès	Ventureta asseguda en el seu sofà	Música <i>Progressive Moments</i> . "Amb set i vuit anys ja m'havien de fer injeccions al coxis de lo que jo patia, era inaguantable. Tota la vida ha sigut així."	0:00:11
17	-	-	Fos a negre	Música <i>Progressive Moments</i>	0:00:02
18	PP	Interior/Torroella	Pilar Cabratosa asseguda en el seu sofà	Música <i>Progressive Moments</i>	0:00:25

19	Travelling	Interior	Desenfocada → enfocada. Mà buscant una màscara, la troba i l'agafa. La càmera segueix els moviments de la mà, la qual es va apropant a la cara. Nena asseguda al terra mentre es fica la màscara. Visió obliqua de tot el cos. La nena respira profundament. Nena amb la màscara. La imatge es va tornant a desenfocar de nou.	Música <i>Progressive Moments</i> Respiració d'una nena (hiperventila nerviosa) i l'impacte d'una bomba. Respiració de la nena més tranquil·la. Respiració i de nou el soroll de bomba. La música acaba amb el so de la boma.	“Per poder anar jo al col·legi necessitava la màscara antigàs, sense màscara antigàs no et permetien anar a l'escola. Quan hi havia un bombardeig ens feien anar cap als refugis, posar-nos la màscara fins que passava el bombardeig.”	
20	PD	Interior	Pilar Cabratosa	Música <i>Casual Desire</i> . “Tot l'exili i tot això m'ha marcat ja tota la vida. En sentit de que potser he sigut més forta per enfrontar altres coses que m'han vingut fortíssimes. Em va donar un esperit de lluita, de poder solucionar les coses quan se'm presentaven poder buscar solucions i no caure en la desesperació.”	0:00:28	
21	PD Travelling	Interior	Pilar Cabratosa			
22	PP + Pan E → D	Interior	Pilar Cabratosa			

23	PG	Exterior/Bosc	Ventureta Ballús de fons + Una dona i una nena caminen pel bosc agafades de la mà, la infant porta a l'altra mà un peluix penjant.	Música <i>Casual Desire</i> . "No he conegut la meva família fins als meus vint anys. Penso que haver passat la guerra a França i haver viscut totes les vivències que he viscut a França entre gent que al final no tenien les mateixes arrels que les meves... m'ha aportat un plus de moltes coses, m'ha aoprtat un plus de què per mi el racisme és una cosa que no té cabuda."	0:00:29
24	PD	Exterior/Bosc	Ventureta Ballús de fons + Peus de perfil d'ambdues caminant que entren i surten de pla.		
25	PG <i>Travelling</i>	Exterior/Bosc	Ventureta Ballús de fons + Càmera subjectiva en el paper de la nena mentre camina, en un moment el peluix entra en escena per un costat, torna a marxar. Final: imatge desenfocada.		
26	-	-	Negre + Pilar Cabratosa de fons	Música <i>Casual Desire</i> . Em vaig adaptar força bé França, em vaig adaptar força bé. Podem em va costar mes al tornar	0:00:08
27	PG + Pan D → E	Exterior/Sitges	Margarides grogues i una margarida del cabo violeta + Pilar Cabratosa de fons	Música <i>Casual Desire</i> . "Una planta que la trasplantessin en un altre lloc i llavors un cop en allà ja ha crescut una mica hagués de tornar i llavors li han de tornar a posar terra nova, li han de tornar a posar abono perquè torni a créixer i continuï creixent. Quan ja està en un bon <i>puesto</i> , li ha costat adaptar-se, la porten a un altre lloc i llavors allà li han de posar més terra, és el que et dic, abono, l'han de cuidar, l'han de mimar per continuar creixent i que visqui.	0:00:27
28	PD	Exterior/Sitges	Detall de la margarida del cabo violeta + Pilar Cabratosa de fons		

29	PD	Exterior/Sitges	Unes mans arranquen la margarida del cabo amb les arrels per a trasplantar-se + Pilar Cabratosa de fons
30	PD + Pan Adalt → Abaix	Exterior/Sitges	Arrels de la planta + Pilar Cabratosa de fons
31	PM	Exterior/Sitges	Les mans transporten la planta cap a algun lloc + Pilar Cabratosa de fons
32	PG + Pan D → E	Exterior/Sitges	Tot de geranis blancs i tros de sorra sense planta + Pilar Cabratosa de fons
33	PD	Exterior/Sitges	Mans cavant un clot per a plantar la margarida del cabo + Pilar Cabratosa de fons
34	PG	Exterior/Sitges	Mans introduint la planta i tapant el forat amb sorra + Pilar Cabratosa de fons
35	PD	Exterior/Sitges	Un altre punt de vista de les mans acabant de plantar la flor + Pilar Cabratosa de fons

36	PG	Exterior/Sitges	Totes les flors amb la margarida del cabo violeta plantada + Pilar Cabratosa de fons		
37	-	-	Negre. Apareix el títol del documental en blanc: Forçades a marxar.	Música <i>Casual Desire</i>	0:00:05
38	-	-	Desapareix el títol. La pantalla queda negra.	Música <i>Casual Desire</i>	0:00:03
39	PP	Interior/Torroella	Pilar Cabratosa (dues càmeres diferents)	Diu que l'exili és desesperant. Acaba la cançó <i>Casual Desire</i> .	0:00:10
TOTAL					0:03:34

10.7. Cessió dels drets d'imatge de la senyora Ventura Ballús

AUTORIZACIÓN DE GRABACIÓN A FAVOR DE
LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Don/Doña Ventura Ballús i Vinayabonga *va de Sans*, con domicilio en
[REDACTED], con D.N.I. núm:
[REDACTED]:

OTORGA CON CARÁCTER GRATUITO SU CONSENTIMIENTO Y ACEPTACIÓN, a favor de la Universitat Autònoma de Barcelona para que en relación a la obra audiovisual con título provisional "Forçades a marxar" que ustedes están produciendo, y en la que colaboro mediante mi imagen y testimonio, puedan proceder a la grabación de las secuencias y escenas en las que participo para incorporarlas a la obra expresada, y proceder a realizar todos los actos de explotación sin limitación alguna y en especial los de reproducción, transformación, comunicación pública y distribución total o parcial en todo el mundo y por el máximo plazo de tiempo previsto en la ley, en cualquier sistema o formato conocido y por conocer, incluyendo salas, video (mediante su alquiler y/o venta en videocasete, dvd, cd rom, etc.), televisión en cualquiera de sus modalidades, Internet, y cualquier otro medio con posibilidad de comercialización.

FECHA 5 maig 2018

TELÉFONO DE CONTACTO [REDACTED]

FIRMADO V. Ballús i Vinayabonga va de Sans

10.8. Cessió dels drets d'imatge de la senyora Pilar Cabratosa

AUTORIZACIÓN DE GRABACIÓN
A FAVOR DE LA UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE
BARCELONA

Don / Doña Pilar Cabratosa Sender, con domicilio en [REDACTED]
[REDACTED], con DNI número
[REDACTED]:

OTORGA CON CARÁCTER GRATUITO SU CONSENTIMIENTO Y A-
CEPTACIÓN, a favor de la Universidad Autónoma de Barcelona y
de Mireia Toledo Manrubia y Mireia Soler i Ripoll para que en
relación a la obra audiovisual "Forçades a marxar" que usted
están produciendo, y en la que colaboro mediante mi imagen
y testimonio, puedan proceder a la grabación de las secuencias
y escenas en las que participo para incorporarlas a la obra ex-
presada, y proceder a realizar todos los actos de explotación
sin limitación alguna y en especial los de reproducción, transforma-
ción, comunicación pública y distribución total o parcial y por
el máximo plazo de tiempo previsto en la ley, en cualquier sis-
tema o formato conocido y por conocer tan solo en ámbito
académico y con posibilidad de comercializar en un futuro.

Fecha: 21 de abril del 2018

Teléfono de contacto: [REDACTED]

Firmado:

10.9. Cessió dels drets d'imatge del senyor Félix M. Fraile Schumacher,
La seva cara es veu en el *teaser*.

AUTORIZACIÓN DE GRABACIÓN A FAVOR DE
LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Don/Doña [REDACTED], con domicilio en
[REDACTED], con D.N.I. núm:
[REDACTED]:

OTORGA CON CARÁCTER GRATUITO SU CONSENTIMIENTO Y ACEPTACIÓN, a favor de la Universitat Autònoma de Barcelona para que en relación a la obra audiovisual con título provisional "Forçades a marxar" que ustedes están produciendo, y en la que colaboro mediante mi imagen y testimonio, puedan proceder a la grabación de las secuencias y escenas en las que participo para incorporarlas a la obra expresada, y proceder a realizar todos los actos de explotación sin limitación alguna y en especial los de reproducción, transformación, comunicación pública y distribución total o parcial en todo el mundo y por el máximo plazo de tiempo previsto en la ley, en cualquier sistema o formato conocido y por conocer, incluyendo salas, video (mediante su alquiler y/o venta en videocasete, dvd, cd rom, etc.), televisión en cualquiera de sus modalidades, Internet, y cualquier otro medio con posibilidad de comercialización.

FECHA 21 / 05 / 2018

TELÉFONO DE CONTACTO [REDACTED]

FIRMADO

10.10. Cessió dels drets d'imatge de la senyora Ana de Diego
La seva cara es veu en el *teaser*.

AUTORIZACIÓN DE GRABACIÓN A FAVOR DE
LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Don/Doña Ana de Diego León, con domicilio en [REDACTED],
Barcelona, con D.N.I. núm: [REDACTED]:

OTORGA CON CARÁCTER GRATUITO SU CONSENTIMIENTO Y ACEPTACIÓN, a favor de la Universitat Autònoma de Barcelona para que en relación a la obra audiovisual con título provisional "Forçades a marxar" que ustedes están produciendo, y en la que colaboro mediante mi imagen y testimonio, puedan proceder a la grabación de las secuencias y escenas en las que participo para incorporarlas a la obra expresada, y proceder a realizar todos los actos de explotación sin limitación alguna y en especial los de reproducción, transformación, comunicación pública y distribución total o parcial en todo el mundo y por el máximo plazo de tiempo previsto en la ley, en cualquier sistema o formato conocido y por conocer, incluyendo salas, video (mediante su alquiler y/o venta en videocasete, dvd, cd rom, etc.), televisión en cualquiera de sus modalidades, Internet, y cualquier otro medio con posibilidad de comercialización.

FECHA 22/05/2018

TELÉFONO DE CONTACTO [REDACTED]

FIRMADO

10.11. Cessió dels drets d'imatge del Pau Soler, fill d'Ana de Diego
La seva cara es veu en el *teaser*.

AUTORIZACIÓN DE GRABACIÓN A FAVOR DE
LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Don/Doña Ana de Diego León, con domicilio en [REDACTED]
Barcelona, con D.N.I. núm: [REDACTED], madre de [REDACTED], con D.N.I. núm:
[REDACTED]

OTORGA CON CARÁCTER GRATUITO SU CONSENTIMIENTO Y ACEPTACIÓN, a favor de la Universitat Autònoma de Barcelona para que en relación a la obra audiovisual con título provisional "Forçades a marxar" que ustedes están produciendo, y en la que colabora mi hijo/a mediante su imagen y testimonio, puedan proceder a la grabación de las secuencias y escenas en las que participa para incorporarlas a la obra expresada, y proceder a realizar todos los actos de explotación sin limitación alguna y en especial los de reproducción, transformación, comunicación pública y distribución total o parcial en todo el mundo y por el máximo plazo de tiempo previsto en la ley, en cualquier sistema o formato conocido y por conocer, incluyendo salas, video (mediante su alquiler y/o venta en videocasete, dvd, cd rom, etc.), televisión en cualquiera de sus modalidades, Internet, y cualquier otro medio con posibilidad de comercialización.

FECHA 22/05/2018

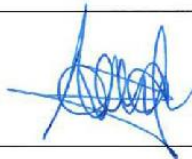

TELÉFONO DE CONTACTO [REDACTED]

FIRMADO

10.12. Autorització per a la reproducció digital de la imatge de portada

CRAI Biblioteca
Pavelló de la República

SOL·LICITUD DE REPRODUCCIÓ / AUTORITZACIÓ (Tesi doctoral)

DADES DEL SOL·LICITANT

Nom i Cognoms	Mafesa Toledo Manrubia
DNI /passaport	[REDACTED]
Adreça	[REDACTED]
Codi Postal / Ciutat	[REDACTED]
País	[REDACTED]
Telèfon	[REDACTED]
E-mail	[REDACTED]

DECLARACIÓ D'ÚS

Mafesa Toledo Manrubia

amb DNI / passaport

[REDACTED]

DECLARO

respectar la llei de propietat intel·lectual i que la finalitat de la reproducció és d'ús privat i per a la meua tesi doctoral² que porta per títol "Forçades a marxar" projecte de documental

i la dirigeix el Dr./Dra.

Lluís Angel Martín Pascual
Inscrita a la Universitat de Autònoma de Barcelona en data 01/06/18

I signo aquest escrit a Barcelona, el 10 de març de 2018.

Signatura:

AUTORITZACIÓ:

Autoritzat

No autoritzat

Observacions:

Data :

Llistat de documentació reproduïda, al dors

1 El material reproduït només pot ser utilitzat per a la recerca. Per a qualsevol altre ús, caldrà comunicar-ho a la Biblioteca i abonar les tarifes corresponents, segons estableix la Universitat de Barcelona.

2 S'adjunta còpia del full d'inscripció de la tesi doctoral.

Av. Cardenal Vidal i Barraquer, 34-36 - 08035 Barcelona -- Tel. 934285457 Fax 934279371 -
bibrepublica@ub.edu
<http://www.bib.ub.edu/biblioteques/pavello-republica/> -- <http://blocpavellorepublica.ub.edu/>

10.13. Pla financer

Codi	Ítem	Data	Unitari	Quantitat	Valor unitari	Valor total ítems	Valor subtotal	Valor total
1	Equip humà						33200	
1.1.	Directores		10	2	1000	20000		
1.3.	Operador de càmera		4	2	500	4000		
1.4.	Auxiliar de càmera		4	2	300	2400		
1.5.	Muntadora		1	1	900	900		
1.6.	Sonorista		1	1	900	900		
1.7.	Productor		5	1	1000	5000		
2	Equip tècnic						3019,8	
2.1.	Càmera Canon EOS 7D Mark II			1	1599	1599		
2.1.	Objectiu Canon 25-105mm F4 L			1	805	805		
2.3.	Panasonic HDC-HS9			1	400	400		
2.4.	Trípode			1	150	150		
2.5.	Trípode			1	55	55		
2.6.	Micròfon de corbata lavalier Mini Omnidireccional Seacue			1	10,8	10,8		
3	Viatges, hotels i dietes						6533,36	
3.1.	Autobús direcció Torroella de Montgrí	21/04/2018		2	22,1	44,2		
3.2.	Hotel Torroella de Montgrí	21/04/2018 - 22/04/2018		1	36,2	36,2		
3.3.	Autobús direcció Figueres	22/4/2018		2	7,15	14,3		
3.4.	Tren regional Barcelona- Estació de Gràcia	22/4/2018		1	9,6	9,6		
3.5.	Tren regional Granollers	22/4/2018		1	6,7	6,7		

3.6	Dietes viatge Torroella de Montgrí	21/04/2018 - 22/04/2018			40,31	40,31		
3.7.	Transport per rodatges i documentació (no inclou viatges)				117,05	117,05		
3.8.	Viatge França	Per determinar			760	760		
3.9.	Viatge Rússia	Per determinar			3500	3500		
3.10.	Dietes viatges			4	500	2000		
3.11.	Viatges en cotxe				5	5		
4	Edició i muntatge						5766	
4.1.	Sony Vegas Pro 15.0.0.			1	599	599		
4.2.	Ordinador portàtil Toshiba			2		2		
4.3.	Vídeos d'arxiu del NODO/Laya Films				5000	5000		
4.4.	Imatges d'arxiu - Pavelló de la República			11	15	165		
5	Guió						1000	
5.2.	Guió		2	2	500	1000		
6	Música i so						0	
6.1.	Drets autors cançons					0		
7	Teaser						1000	
7.1.	Elaboració del teaser			2	500	1000		
8	Assegurances						0	
8.1.	Assessoria legal i despeses legals							
8.2.	Despeses fiduciària							
8.3.	Despeses de timbre i notaria							
8.4.	Assegurança de responsabilitat civil							
8.6.	Assegurança d'accidents							

8.7.	Assegurança d'interrupció de rodatge							
8.8.	Assegurança de "bon cap"							
8.9.	Seguretat Social (Règ. General) (Quotes d'empresa)							
8.10.	Seguretat Social (Règ. Especial) (Quotes d'empresa)							
8.11.	Pòlisses de compliment							
9	Grafisme						300	
9.1.	Rètols				150	150		
9.2.	Cartell				150	150		
10	Promoció i difusió						1100	
10.1.	Promoció i difusió per festivals				500	500		
10.2.	Subtitulació del documental (castellà i anglès)			2	300	600		
10.	TOTAL							51919,16

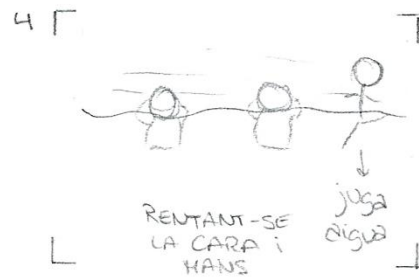
10.14. Storyboard de la seqüència de la platja del teaser

FORGADES A MARYAR

seqüència platja

PLATJA

- 2 mantes
- Una nina
- Un pelluix

